

Görüşler

ADANA HAKEMİ

TARAFINDAN ÇIKARILIR
AYLIK KÜLTÜR DERGİSİ

1 inci Kânun 1941
VE
2 inci Kânun 1942

SAYI : $\frac{40}{41}$

İÇİNDEKİLER

- Aralık 1941 - Ocak 1942, S. 40-41
- 3 Adana kurtuluşunun 20 nci yıldönümü GÖRÜŞLER
 5 Beş Kânunusani (Tarih) ASYA
 10 Beş Kânunusani Sabahı (Tarih) Kemal ŞENADAM
 15 İşgal Hatıraları .....
 27 Osmanlı Hükûmeti Ne İdi! Vasıf CANBAY
 31 Bürücek Hatıraları (Hatıra) Nezihe SİREN
 35 Hasibe Ramazanoğlu (Edebi.) (Sair) Naci KUM
 43 Ata Sözleri (Fıkher) Cemal Oğuz ÖCAL
 48 Ruhun Göz Yaşları (Edebi.) Cavit ERSEN
 49 Yapı Taşları (Edebi.) Kemal GÜNER
 50 Adana Coğrafyası Üzerinde Bir Dene. H. M. YILMAZ
 57 Aşenin Rüyası (Hikâye) Ahmet AYTEKİN
 60 Halkevi Faaliyeti .....

S İ R L E R

- 5 Kanunî Sani-8 Bayrak-12 Bayrak-13
 Celâl Sahir MUTER — Arif Nihat ASYA — S. Enis REGÜ —
 GÜNEYLİ — Cengiz TURHAN — Sabri DİL — Kemal Sadık Korogülüne-41
 GÖGCELİ — İbrahim SARIASLAN — Nureddin ERDEM —
 S. GÜRLEV — Mehmet ERCAN — Kenan YALVAÇ
 Ahmet

Adana Kurtuluşunun Yirminci Yıldönümü

Bu yıl Beş Kânunusanide Adana kurtuluşunun yirminci yıldönümünü kutladık. Bu tarih Adana ve bütün Çukurovanın düşmandan kurtuluşunu ve aynı zamanda Türk gücünün, azminin millî mücadelenin ilk zamanlarındaki büyük zaferini gösterir.

Büyük harpten mağlûp ve perişan çıkan köhne Osmanlı İmparatorluğunun âkibeti tarihimiz için yüz kızartacak sahifelerdir. Eski zehniyetin ve çöken bir varlığın bu hatâsını yeni zihniyet ve zinde kafalar çok geçmeden düzelttiler. Bütün dünyayı hayrette bırakan vak'alar ve kahramanlıklar yaratarak o yüz kızartıcı tarihe altın kalemle yazılmağa lâyık şanlı sahifeler eklediler. Bu kahramanlık sahifelerinin en büyük ve heyecanlı kısımları Çukurovada; Adananın kurtuluşuna tesadüf eden günlerin arifesinde geçmiştir.

Düşman işgali altında kalan Adanayı kurtarmak için Çukurovanın kahraman evlâtları durmadan çalışarak çok büyük kahramanlıklar yarttılar. Millî kuvvetlerin teşkil ettikleri cephe-lerde sıkıştırılan düşman kuvveti ordusuna rağmen karşısındaki bir avuç kahramana buyun eğmiş ve mütemadi hezimetlerle

5 Kânunusani

manevi kuvveti kırılarak mütareke istemişti. Şimdi bunu Atatürk'ün nutkundan okuyalım: " Fransız işgal mntakalarında ve cephelerinde millî kuvvetler her gün daha esash bir surette taazzuv ediyorlardı. Millî kuvvetler, nizamiye kıtaatiyle takviye olunmağa başlanmıştı. İşgal kuvvetleri her taraftan sıkı ve şedit bir surette tazyik ediliyordu. Bu vaziyet üzerine Fransızlar Mayıs 1920 iptidalarından itibaren bizimle temas ve müzakere aradılar. „ Millî kuvvetlerin harekâtını bu suretle takdir eden Atatürk mütarekeyi de şöyle anlatıyor: " Bir Fransız heyeti Ankaraya geldi. Bu heyetle yirmi günlük bir mütareke yaptık. Bu muvakkat tatili muhasamat ile biz Adana mntakasının tahliyesine bir mukaddeme ihzarını istihdaf ediyorduk. „ (Nutuk 1927 sahife 285)

Bu mütarekeye göre Fransızlar Adana ve Mersin hattına çekilecek, Adanada tevkif ve hapis edilen Müslüman Türkler serbest bırakılacak ve bunlara karşılık bizim taraftaki esir Fransızlarda geri verilecekti. Mütarekeden sonra Adana ve mntakasında Ermenilerin vahşeti artmış ve Müslümanlara eziyet bütünü çöğalmiştir. Bütün bu hareketler cephelerdeki millî kuvvetleri büyük bir kinle tahrik ediyor, düşmanı tazyik ciddi olarak çöğalyordu. Nihayet Çukurovadaki Fransız istilâ kuvvetlerinin millî ve mahallî kuvvetlerimizden yidikleri darbeler dolayısıyla sulh teklif etmek üzere Fransızlar murahaslarını Ankaraya göndererek 20 Birinci Teşrin 1921 tarihine kadar süren görüşmeler neticesinde Türkiye ile Fransa arasında (Ankara itilâfnamesi) imza edildi. Bu itilâfname ile Türkiye — Fransa arasında askerî hareket filen nihayet buldu ve 5 Kânunusani 1922 de Adana düşman tarafından boşaltıldı. Adanalılar iki yıllık bir ayrılıktan sonra tekrar memleketlerine döndüler. İşte bu sene şerefli ve millî bir günün 20 inci yıldönümünü kutluladık. Bütün Adanalılara kurtuluş günleri kutlu olsun.

GÖRÜŞLER

" Marseyyez ,, derler bir marş vardır, dünyanın sayılı hürriyet ve istiklâl havalarından biridir. Bir subay ağzından bir milletin sesi halinde doğmuştur. Çalınır, söylenir, ayak uydurulur bir havadır. Doğuşunda halkın ve hakkın sesiydi; öyle bilmiş, öyle tanışmıştık. Çukurovaya hakkın karşısında zulmün ve haksızlığın marşı olarak geldi ve küçüldü.

Bilen söyledi, bilmiyen söyledi. Talaffûzlarına Türkçenin sığmamasıyla meşhur oldukları kadar Marseyyez dilinin de sığmamasıyla meşhur çarpık ağızlarda gülünç oldu.

Uzaktan gelenlerde istilâ hummasının 40 derecesinde ne yaptıklarını, ne söylediklerini bilmediler ve millî marşlarını millî yaygara haline getirdiler.

§

Şu binalar yer yüzünün din ulularından biri adına ibadet yeri ve Tanrı evi olarak yapılmıştır. Başka bir ümmetin kahir kalabalığı içinde yaşamalarına izin vermek büyüklüğü gösterilmiştir. haşlarında kuleleri söyler; içlerinde çarmıhları, dışlarında cemaatleri dinler.

Öyle bir devir gelmiştir ki ibadet yeri olduklarını unutmuşlar çanlarını bir caz şımarıklığı ile çalmışlardır. Birinin bodrumları " kanlı kuyu ,, ötekinin şimdi bir büyük caddeye taraf divarı " kanlı divar ,, olarak isim almıştır.

Türk dağı Toroslardan Türk ovası Çukurovaya dönüşte Adana halkı kadın, kız, çoluk çocuk, bir medeni milletin ve sefil yardakcılarının marifetlerini görmek manasına " kanlı divarı görmeğe gidelim. ,, derdi.

Bugün o iki yapıdan biri kurbanlarının çocuklarına bir bilgi evi, öteki bir estetik ve eğlence evi olmakla günahlarını çıkarmağa çalışıyor. Çıkaramazlar: " kanlı kuyu ,, ve " kanlı divar ,, hikâye değildir.

§

O zaman Adana sokakları şöyle tiplerde görürdü; yarı asker, yarı başıbozuk bir kılık üzerinde ikişerden çaprazlama

dört sıra fişenkle, üç dört tabanca ile birkaç bomba ve bir iki kama ile bir karnaval maskarası.

“ Bu kimdir? „ diye sormaya diliniz varmazdı. “ Bu nedir? „ diye bilirdiniz. o günü hatırlayanlardan başkasının tanıyamıacağı bu tip, istilâ kuvvetlerinin Jandarmalığını yapan, dünya haritasında Kilikyayı arayan bir vatansız donkişottur. Şimdi, kaçıp gittiği yerlerde efendilerinin bostanında korkuluktur.

§

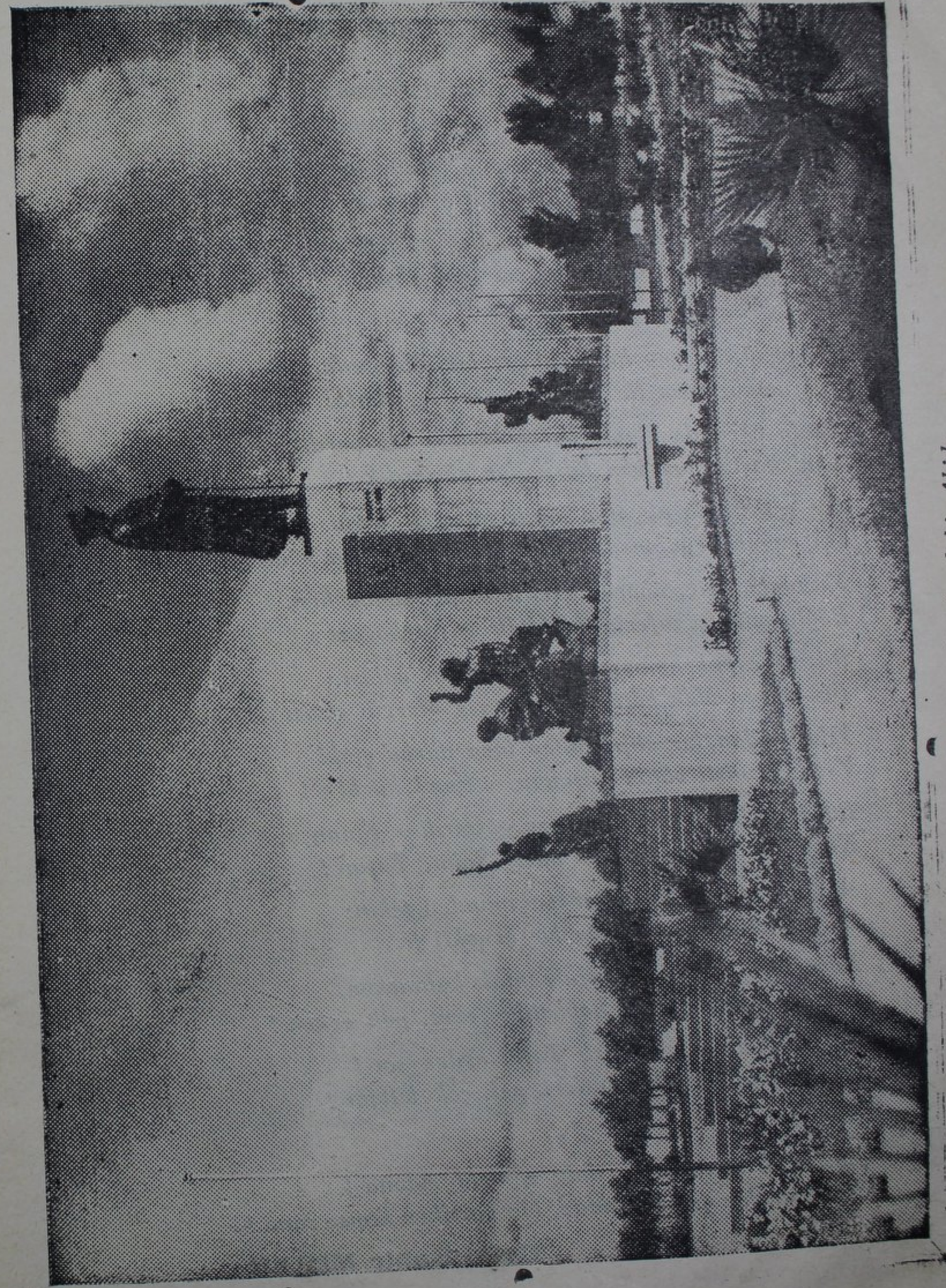
Çukurovanın kurtuluş savaşında halkın vicdanından ve verilmiş pašalıklar görülürki yıldızı çoban yıldızı, zırhı şehit ve gazi kanı, sırması başaklardı.

Bir gün böyle bir paşadan pašalığının beratı sorulmuştu. Beratı olarak Toros eteklerinin haritasını gösterebilirdi. Fakat göstermemeyi tercih etti.

§

Susdurulan Marseyyezin yerinde şimdi sesler “ Korkma sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak. „ Diye başlıyor.

ASYA

Atatürk Parkındaki Abide

5 KÂNUNUSANI...

Yazan : Celâl Sahir MUTER

*Ey, geniş sinesi altın dolu zümrüt Adana !
Biz, bu tarihte kavuştuk idi hasretle sana !
Dalgalanmıştı ufuklarda o gün çırpınarak,
Alnı ay örgülü, gök örneği kutsal bayrak !
Kalbimizde o günün hatırası hep yaşıyor,
Gözümüzden o günün neş'esi halâ taşıyor !*

* *

*Çarpışıp üç sene her cephede biz düşmanla,
Bir demir azım ile. imanla, şerefle, şanla;
Senin uğrunda nemix varsa bütün, biz verdik,
Seni kurtarmak için harikalar gösterdik !
Bir çelik yumruk olup inmiş idik bir anda.
Düşmanın beynine dehşetle... « Kavaklıhan » da !
Kocaman bir taburun - enselenip - söndü hızı,
Böyle müthiş zaferin şahididir « Karboğazi » !
Bir avuç kahramanın çıktı kınından palası,
Bir mezar oldu bütün düşmana « Mercin ovası » !
Yıldırımdan hız alıp gökten inen darbe gibi !
Yere sermişti bütün düşmanı « Fazıl harbi » !
Bu savaşlarda birer mucize gösterdi « Sinan »,
Koca Derviş ve Eminle yüce Saim, Tufan !
Ah, o Saim ki karakter bakımından tekdi;
O, faziletlere. erkeklige bir örnekti !
Koca bir kuvveti imhaye ramak kalmışken,
Onu « Mamure » de kaybettik evet, pek erken !
Bu hakikatleri, ak başlı Toroslardan sor !
O Toroslar, bu hakikatleri pek çok biliyor !*

* *

*Ey, sıcak sinesi altın dolu zümrüt Adana !
Korkma, hiç yan bakamaz, biz var iken ktmse sana !*

Celâl Sahir MUTER

Adanada İlk Kurtuluş Tezahüratı

Tarihi Bayrak

5 Kânunusani Sabahı

TARİHÎ BAYRAK DALGALANIRKEN

Yazan : Kemal ŞENADAM

5 Kânunusani sabahı. Öyle bir sabah ki, güneşi büyük bir zaferin parlak madalyası, havası kargaşalıktan, mücadeleden sükûn bulmuş serin ve sakin. Göğü öyle bir gök ki, bu Vatan, bu toprak, bu güzel Adana uğrunda döğüşen ve can veren şehitlerin kanı kadar berrak.

İşte Adana böyle bir sabah, esaretten kurtuluşunun 20 nci yıldönümünü kutlulamak için coşuyor ve gururlanıyor.

Genç mektepliler, gürbüz ve dinç izcilér bir sıra halinde, 20 sene evvel bugün kurtuluşun ilk müjdecisi olan O tarihî muazzam bayrağı dalgalandığı yere götürüyorlar.

Tarihî şeref ve şanla dolu olan bayrak yavaş, yavaş göğ'e bırakılırken, bütün Adanalı onu coşan bir heyecanla selâmlıyor.

Sayıssız zaferlerin, sayıssız kahramanlıkların sembolü olan bayrak, azametli dalgalanışıyle göklere 5 Kânunusani'nin destanını fırlatıyor.

O yükseklerde, Vatanından düşmanları atmak için kanlarını bu topraklara döken şehitleri selâmlarken, Türkün kendisi olan bu bayrak, bir anda coşuyor; bir yanardağ haline geliyor, bir anda uysallaşıp ışık saçan bir sulh perisi oluyor. Ve bu bayrak altında, kahramanlar kahramanı Adanalılar; Daima hür yaşıyacağını, vatanının bir karış toprağını düşmana çiğnetmeyeceğini tekrar and içiyorlar.

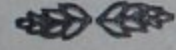
Kemal ŞENADAM

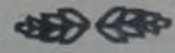
~ Bayrak ~

Yazan : Arif Nihat ASYA

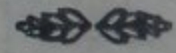
Ey ! mavi göklerin beyaz ve kızıl süsü,
Kız kardeşimin gelinliği, şehidimin son örtüsü..
Işık ışık, dalga dalga bayrağım ...
Senin destanını okudum,
Senin destanını yazacağım.
Sana benim gözümle bakmıyanın
mezarını kazacağım.
Seni selâmlamadan uçan kuşun
Yuvasını bozacağım.

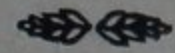
Dalgalandığın yerde ne korku, ne keder..
Gölgende bana da, bana da yer ver !
Sabah olmasın, günler doğmasın ne çıkar !
Yurda ay yıldızının ışığı yeter.

Savaş bizi karlı dağlara götürdüğü gün
kızılığında ısındık,
Dağlardan çöllere düşürdüğü gün
gölgene sığındık.

Ey ! şimdi süzgün rüzgârda dalgalı..
Barışın güvercini, savaşın kartalı..
Yüksek yerlerde açan çiçeğim;
Senin altında doğdum,
Senin dibinde öleceğim.

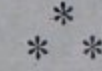
Tarihim, şerefim, şiirim her şeyim;
Yer yüzünde yer beğen..
Nereye dikilmek istersen
Söyle seni oraya dikeyim...

Arif Nihat ASYA

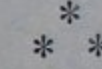
BAYRAĞIM (*)

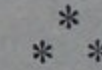
Vatanımın kilitlidir kapısı
Sen hep böyle dalgalan
Fecir yüzlü bayrağım.

Düğün günü nişanlığa
Ay yıldızdan bir duvak örteceğim
Gül kokulu bayrağım.

Ey ! gökyüzü dök nurunu,
Bağrında yükselt onu
Senin, benim, hepimizin
Şeref dolu bayrağım.

Eğer bir cenk sonu
Şehit düşersem bu toprağa,
Henüz doğmayan oğluma,
Seni miras bırakacağım
Ay yıldızlı bayrağım.

Ş. Enis REGÜ

(*) Şairin "BU VATAN" adıyla hazırlamakta olduğu bir seriden.

Kurtuluştan sonra Adana Kolordu binasına bayrak çekilişi
Şükrü Naili ve Muhiddin Paşalar

İşgal ve Kurtuluşa ait Hatıralar

— I —

İşgalde Adana vilâyeti Mektupcusu olan bay Esat - şimdi Rize Meb'usu - in hatıralarından (*)

"Fransızlar 21 Kânunuevvel 1918 günü akşamı, " Kolonel Romyo „ kumandasındaki Ermeni gönüllü askerlerle beraber Adanaya geldiler. Askerî binaları işgal ettiler. Mütareke neticesi askerlerimizin çekilerek işgal vaki olması herkesi ye'se düşürdü. O sırada vali Nazım bey istifa etti. Ben vali vekili tayin edildim. „

" Halk endişeye düşerek nasıl kurtulacaklarını, ne tedbir alacaklarını düşünmeye başladılar. Can ve mallarını kurtarmak kaygusile bekçilerden başka kendileri de geceleri sabahlara kadar semtlerini nöbetle beklemeye lüzum gördüler... „

" Adana Lisesine Türk Bayrağının asılmaması için Kolonel Biremon müdahalede bulunmuştu. O vakit Mektep Müdürü Niyazi bey - eski Mersin Meb'usu - burası Türk irfan müessesesi olduğundan bayrağı astıracağını söylediye de işgal kumandanı nihayet onu memleket dışarısına gitmeğe mecbur bıraktı. „

" Adanada Biremon bir gün Madamı ile beraber Otomobil içinde caddeden geçerken Adana zenginlerinden Pamukçu oğlu Aziz efendinin küçük kızı gûya üzerine tükürmüş diye babasını tazyik ederek (5000) lira para cezası almışlardı. „

" Adananın Ermeni murahhası " Muşe „ vardı. Avrupada tahsil görmüş genç ve halis bir komitacı idi. Kendisinin oturduğu binanın altındaki dükkânlarda bomba yapıyordu... Niha-

(*) Rize Mebusu Bay Esat, 21-1-331 (1914) de Adana vilâye Mektupçuluğu ile işe başlamış ve işgalde Vali vekili iken 21-11-1919 da hudut haricine çıkarılmıştır. [Adananın Kurtuluş Mücadeleleri Hatırası. 1935, İstanbul Ülkü Matbaası] adlı eserinden.

SİNAN TEKELİOĞLU

(Sinan Paşa) nın Millî harekât
sırasındaki bir resmi

İşgalde Fransızlar tarafından
Arvat kalesine sürülen
HULUSİ AKDAĞ

(Ozmana ait bir resmi)

Millî harekâta :
BİR ÇETE TIPİ

yet bir bomba patlayarak bina havaya uçtu. Ermeniler Kilise-
leri ve Papazların oturdukları yerleri silâh depoları ve fesat
ocakları haline getirmişlerdi. Bundan başka Minarelerimizde
ezan okuyan Müezzinlere kurşun atmak suretile müezzinleri
ezandan ve Müslümanları camilere gitmekten men ediyorlardı. „

“ Haçın kazasına yakın yerlerde 11 yaşlarında iki çocu-
ğu Ermeni fedaileri yere yatırmışlar, boğazlamakta iken eşraftan
Gûzade İsmail bey namında biri bunlara rast gelmiş ve bırakıl-
masını rica etmişse de çocukları kurtarmak şöyle dursun kendi-
sini yakalamışlar burnunu, kulağını kesmek, gözlerini oymak
suretile zavallıyı şehit etmişlerdir. „

“ Feke kazasının (Yerebakan) köyünden Hasan namın-
da birinin karısını oradaki gönüllü kumandana Ermeni Osep
çavuşa zorla vermişler ve bazı Müslüman kadınları da zorla
kiliseye götürülerek tanassur - Gâvurlaştırmak - ettirmişlerdir... „

* * * *

— II —

Ceyhanın Sarıbahçe köyünden şimdi sağ İp Osman'nın
hatıralarından :

“ ... Bir ay sonra bir taarruza daha uğradık. Sabah na-
mazı vakti Kurttepesinden top ateşi başladı. Sonra bir süvari
hücumu oldu. Bizim gurup İstihkâm içinde idi. Fakat diğer
müfreze Kırıklı'ya kadar çekildi. İlerleyen düşman Dörtler kö-
yünü yakıyordu. Bir arkadaşım da maiyetimde takım zabiti Ka-
raisalının Musâğan köyünden Gücürük oğlu Ahmet çavuş ile
beraber düşman arasında kalmıştık. Cephanemiz tükenmek
üzre idi. Çok susamıştık. Yanımızda bir Küncü Kümülü vardı.
Altında karpuz saklı olur diye ayağımla kümülü devirdim. Altın-
dan bir sandık Alman Mavzer mermisi çıkmasın mı ?. Cebimizi
koynumuzu doldurduk. Çevremizden kurşun ateşi yağar, biz
bir kömür ocağı kuyusuna atladık. Elimdeki Alman mavzerine
İstanbuldan yirmi beş fişek alan bir kasa hediye gelmişti. Bir
sürmede beş tarak fişek sokuyor, bir fişek te tüfengin ağzına
koyuyor, 26 fişengi mitralyöz gibi birbiri arkasına hiç kesmeden
sıkıyordum. Irmağın o bir geçesindeki çok sık bir halde olan
düşmana bir düzüye ateş ediyordum. Düşman top tüfenk se-
sinden bizim yerimizi kestiremiyordu. Heyecanımdan kıp kırmızı

Tarsuslu Sadık Eliyeşil (Sadık paşa) nin evirde tevkif edilışı

Millî harekâta :
Çetelerden Birer Tip

olan mavzeri görmemişim; nasılsa elim namlıya dokunmuş, caz-
zadak yandı. Aklım başıma geldi. Ateş kesttim. Yerden ot ko-
pararak namluyu soğuttum. Sonra ateşe tekrar başladım... ”

“ ... Bundan onbeş yirmi gün sonra bir taarruza daha
uğradık. Biz, Dörtler kolunda, Evliya kayasındaki istihkâmlarda
idik. üzerimize gelen Fransız süvarisini şiddetli bir ateş altına
aldık.. Dereye doğru kaçtık. Akmezar'a doğru ilerleyen Fran-
sız süvarisine, piyadesine ateş ettik. Hasır gibi yere serildiler.
Perişan bir halde Akmezar deresine döküldüler... ”

“ ... Efradımın bir çoğu o civardaki köylerden, çocuk-
larını yaylaya kaçırmak için yanımdan ayrılmışlardı. Yakında
bulunan Telefon merkezine gittim. Belancılar köyünde bulunan
Sinan paşaya telefon ettim :

— Gâvurun anasını ağlattım. Fakat yiyecek ve cepha-
nemiz bitti. Kürt Nasrullah harbe girmiyor. Tayyar bey süva-
risile çekildi. Gemisuralı Ali ağa, Süleyman bey çiftliğine gitti.
Mevkiimiz tehlikededir. Dedim,

Sinan paşaya telefon ederken Kütahya Meb'usu Nuri
bey de Hacıkın'dan telefonla dinlermiş. Sinan paşaya :

— Bu adam kimdir? diye sordu.

Sinan paşa da :

— İp Osman, benim nazlı bir kumandanımdır. Gâvurun
anasını ağlattım. diyor, cephane istiyor dedi.

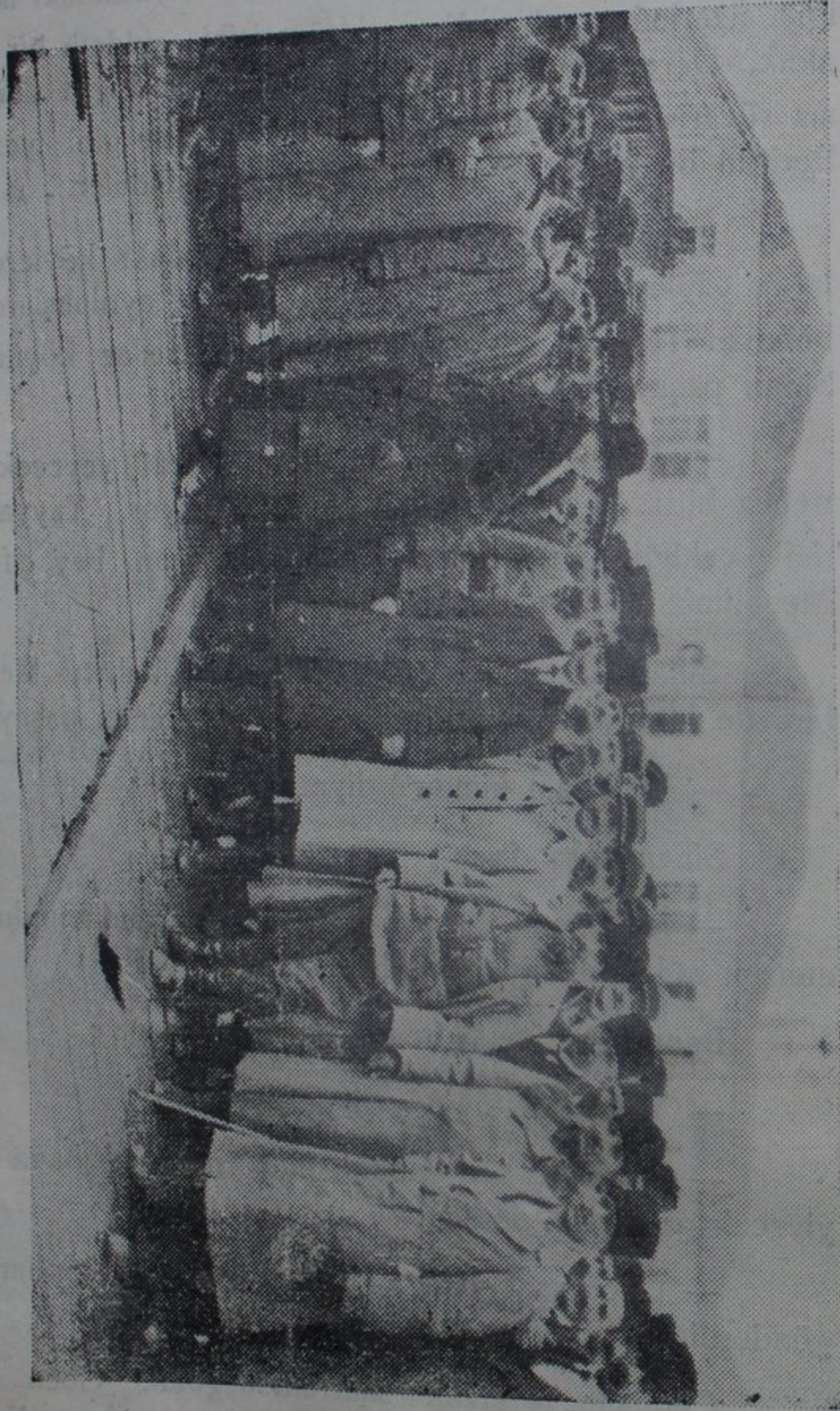
Bunun üzerine Nuri bey telefonla bana :

— Yarın zabitliğin geliyor deyince :

— Efendim, ben zabitlik filân istemem: bana cephane ve
yiyecek gönderin dedim.

— Gece saat yediye kadar yedi yük cephane gelmezse
gönderdiğim adamları idam ederim dedi.

Cephane ve erzak saat altıda geldi. Gece saat dörde
kadar düşmanı Yenicenin ilerisinde tren yoluna doğru kovala-
dık. Bu kovalayısta on beşer kişilik üç müfreze idik. Daşman
perişan oldu. Külliyetli cephane ve silâh bıraktılar. Bundan

İlk Kurtuluşta ; Mersin Gümruk Binası önünde bir toplantı (Şükri Naili ve Muhiddin Paşalar ve Hamit Bey

sonra buralarda muharebe olmadı..

Bundan sonra da İzmir cephesine gittik. Orada, Afyon Karahisarı önünde yaptığımız bir muharebede Mülâzımlık emrim geldi.. „

* * * *

— III —

Enis zade Ahmet efendi — Mersin — Alanya arasında Kerestecilik yapar — hatıralarından :

Amerikadan altı kişilik bir heyet gelmişti. Bunlar Kilikya'ya bir mandater tayininde Adana ahalisini muhtar bırakıyordu. Bu işi Adana ileri gelenlerinin intihabına bırakıyordu. Müftülük dairesindeki bir toplantı da bize manda teklif edileceği anlaşılmiş olduğundan hey'eti umumiyesiz hiç bir manda kabul etmemiye karar vermiştik. Aramızdan seçilen 12 kişi yalnız bu noktai nazarı müdafaaya memurdu. Bunlardan Suphi Paşa:

— Hiç bir manda kabul etmeyiz, öteden beri hür ve müstakil yaşamış, tarihî bir milletiz dedi.

Amerikan hey'eti reisi:

— Siz Türkler ve ordunuz inhilâl etmiştir. Bir mandater'e ihtiyacınız var. Bunu kabüle mecbursunuz. Hatta padişahınız da kabule taraftardır. dedi Suphi paşa:

— Şu halde mesele hal olundu. Padişahımız hangi devleti manda kabul ederse ona tebaan biz de kabul etmiş sayılırız. Böyle olunca mesele yoktur. Niçin bize teklif ediyorsunuz. dedi.

— Tamam doğrudur imza ediniz dedi. Biz de imza ederek çıktık. İmza ettiğimiz tamamen kendi ifademize muvafıktı.”

“ Bir telgrafçımız Hasan efendi vardı. Erzurum, Sivas kongrelerinin haberlerini, Kızıl ordunun, Yeşil ordunun geleceğini, nerelere kadar ilerlediğini haber verirdi. Konya, İstanbul, Sivas, Kayseri, Karaisalı, Develi ve sair yerlerden de haber getirir ve icabettikçe muhaberemizi de temin ederdi. Bir de gizli şifremiz vardı. Muhaberemizin çoğu Karaisalıda Millî Kumandan Sinan paşa ile olurdu.. „

“ Nihayet bizi Millici diye Fransızlar Adanadan sürgün ediyorlar. Beni yakaladılar. Governör'un makamına götürdüler.

İçerde Ramazan zâde Kemâl ayakta duruyordu. Konuşamadık. Bir Ermeni tercüman da vardı. Tercüman :

— Üzerinizde silâh varsa verin.

— Burası neresidir. Dağ başında değiliz. Silâh kullanmayız dedim. Governör güldü.

— Üzerinizde evrak varsa verin.

— Üzerimde bulunan talebeye ait evrakı verdim.

— Para cüzdanımı da verin.

Deyince onu da verdim. Governör açtı, baktı sekiz lira vardı. İade etti. Cüzdandan da kâğıt aradı. Bir şey bulamadı.

— General Guronun emrile mahbussunuz.

Dedi. Bizi Fransız zabıtine teslim etti. Merdiven başında bir Otomobil hazır. Bindik. Yeni İstasyon istikametine hareket ettik.

İstasyona yaklaşınca otomobil süratlendi hızla geçti. Tren hattına muvazi garba doğru gidiyorduk. Bizi yol üzerinde duran bir trene bindirdiler. İçimizde Fransızların taharrî polislerinden biri de vardı.

“Derhal birbirimizi ikaz ettik. Bu mel’un içimizdedir, ağzımıza sahip olalım dedik. „

Nihayet Mersine vardık. Fransız zabıtları etrafımızı kuşatıverdi. İstasyonda kapalı bir kamyona bindirdiler. Kamyon zindan gibi oldu. Hareketten önce “ Fişek sür „ kumandası verildi. Kamyon yürüdü.

— Vaziyet fena. Tecdidi iman edelim dedim. Tecdidi iman ve tövbe istiğfar ettik. Deniz kenarına gelmişiz. Bizi bir İstampota bindirdiler. 12 Mayıs 336 tarihinde Ramazanın altıncı günü idi. Pek yakıcı bir sıcak vardı. İstambot bizi büyük bir Zırhlıya götürdü. Demirler üzerinde açıkta bir yere oturtular. Yemek olarak tayfaların artıkları, yanık ekmek kırıntıları veriliyordu. Hiç su vermediler. Şişelerle Şarap verdiler. İçimizden yiyen oldu. Bu sırada Ramazanoğlu Kemâl bey yemekten sonra elini yıkamaya su bulamadı. Şarap ile elini yıkamaya teşebbüs etti. Bu sırada bana dedi ki :

— Yaz hoca efendi, bu da tarihe geçsin. Ramazanı şerifin altıncı günü öğle vakti yemek yedik. Elimizi yıkayacak su bulmadık, şarapla yıkadık...

Nihayet menfamız olan (Arvat) adasına sürüldük. İlk günlerde adanın zindanında çok feci günler yaşadık. Zaman geçtikçe biz e emniyetleri arttı. İyi muamele yapmaya başladılar.

Karboğazında 40 kişi tarafından esir edilen Fransızların Menil Taburu

Ada halkı bizi bu esareten kurtararak evlerine misafir aldılar. Orada vaktile Türkiyede yüksek memuriyetlerde bulunmuş Arif Numani ile bir ziyafet sofrasında arkadaşları olan Halil bey isminde biri söz arasında dedi ki :

“Ne zaman memleketimde Fransız Bandırası parlayacak diyordum. Geldiler gördük. Fransız Bandırası parladı. Hay nalet Türkiye Hükûmetini kadrini kıymetini bilmedik diyerek mazideki hatalarını it'raf etti. Bu ada 700 haneden ibarettir. Halkı hep birbirine akraba ve birbirine tutkun iyi insanlardı. Vaktile korsanlardan bu adayı korumak için Sultan Mustafa zamanında Hacı Ahmet tsminde bir adam buraya kale muhafızı olarak gönderilmiş. İşte bu ada halkı bu adamın neslinden çoğalmışlardır. Hacı Ahmedin oturduğu ev “Beytül — hâç,, diye aralarında takdis ediliyor. Sonraları bir de deniz feneri yapılmış bu fenerin memurluğu da nesilden nesile bir aileye verilmiştir.

Silifkeye giden yelkenlerin birile Ankarada Türkiye Büyük Millet Meclisine bir istida gönderdik. Halimizden şikâyet etmiştik. İstidamız üzerine Hariciye Vekâletimiz Parise yazdığı tahriratta : “Sizin esirler Kayseri dağlarında geyik avı ile meşgul iken bizim esirler zindan köşelerinde iniyorlar. Bu hal temadi ederse mukabele edilecektir.,, meâlinde idi.

Bir gün sahildeki kahvelerin birinde oturuyorduk. İskele-ye bir yelkenli yanaştı. Herkes koşarcasına yanına gitti. Biz de gittik. Mustafa Kemâl Paşanın çerçevesi bir resmi i getirmişler. Paşa bir sandalyaya oturmuş. Baş ucunda Müzehhep bir Kur'anı kerim var. Herkes birer birer resmi eline alıyor, öpüyor, yüzüne gözüne sürüyor dua ediyor, alkışlıyordu. Ada o gün büyük bir heyecan geçirdi. Her evde mutlaka bir Türk bayrağı vardı. Her kes günün birinde bu bayrağı çıkaracak evinin en yüksek yerine asacaktı. O günün gelmesi bekleniyordu.

Nihayet oradan kurtuluş emrimiz geldi. Mersine geldik... Çıkarken bütün Fransız zabıtları hazır. Bizi ikramlarla karşıladılar. Bizimle beraber doğru bir otele geldiler. Otelciyi çağır-dılar :

— Bunlar bizim pek aziz ve muhterem misafirlerimizdir. Buradan gidinceye kadar istediklerine yoktur denilmeyecek di-yerek bize veda ettiler. Arkadaşlardan Kemâl Ramazanoğlu

otelciye :

— Gel otelci şimdi tavuk kızartması istiyoruz dedi, ve bize dönerek :

— Bir vakit somun-kırıntısıyla şimdi de en lüküs en nefis yemeklerle bir vakit esir köle muamelesi, şimdi mevkii ihtiram. Dünya bu. Daha neler olur dedi.

* * * *

— IV —

Eczacı Bay Basrinin hatıralarının son fıkralarından

“ ... Arvat adasının esaretinden döndük. Rahat ve huzur içinde işime başladım.

Ankara itilâfnamesinin imzası tahakkuk edince Hafız Mahmut ve ayaktaşları Fransız kumandanlığına müracaat ederek şehri millî hükûmete teslim etmemelerini, şehri terk edeceklerse İstanbul hükûmetine teslim etmelerini rica ettiler.

Bu sırada General Dofyo mahut nutkunu Fransız mezarlığında şöylece irat etti :

“ Ey Fransız askerleri.. Sizlerin kanlarınızı beyhüde yere heder ettik. İhtimalki uzun müddet üniformalı Fransız çocukları sizi ziyaret edemeyecekler. Ve saire... ”

Bunu işiten hainler ve Ermeniler polis dairesine hücum ederek pasaport almaya çalışıyorlardı. Bu o kadar süratle şehre sirayet etti ki eczahanemin önünden geçmek kabil olmuyordu. Hükûmetin içi hıncahınc dolu idi. Ben biraz yüksek bir yere çıkarak bunları seyretmekten zevkiyap oluyordum.

Bu manzara intikam hissimi ve millî gururumu o kadar tatmin ediyordu ki bu zevki Yunanlılar İzmirde denize döküldük-leri zaman ikinci defa tattım... ”

— SON —

MİLLÎ GENÇLİK MARŞI

Bir Yüce Milletin ahfadınız ki,
Dünyayla beraber tarihimiz var;
İnsanlık aşkının evlâdınız ki,
Açık almımızda şeref parıldar.

Ezelden Aşkınız biz hürriyete,
Tapardık ona da Güneş-Ay gibi,
Nasıl ki şimdide Cumhuriyete
Bağlandık o büyük Kurultay gibi.

Bir ulu ağaçtır asıl soyumuz,
Meyvası hürriyet, medeniyettir.
İstiklâl tohumu saçan boyumuz
Ezelden fışkırmış ebediyettir.

Yüksel ki Türk genci bayrağın kadar..
Göklerden yerlere bir nur yolu aç.
Dünyaya şu aziz toprağın kadar
İnsanlık, hürriyet, medeniyet saç.

GÜNEYLİ

Osmanlı Hükûmeti ne idi

Yazan : Vasıf CANBAY

1896 senesinde Ermeni ayaklanması oldu. İş İstanbulda Osmanlı Bankasının bombalanması ile başladı ve Anadolu'nun bir çok vilâyetlerine sirayet etti. Doğu vilâyetlerimizde de daha başka şekilde belirdi. Ermeniler sistematik bir tarzda saldırıyorlardı. Osmanlı İmparatorluğu bu şumullü Ermeni isyanını bastırmakta müteredditti. Ne yapılacağını bilmez bir durumda idi. Ermenilerin bu cür'etine kimler âmil olmuştu acaba... Ruslar bunu bir harp vesilesimi yapacaklardı?..

Grigoryan kilisesinin bir Ortodoks kilisesi olduğu iddiasında bulunan Rus Çarı Nikola Kafkasyada bulunan bütün Ermeni kiliselerini kapatmış, Ermenileri Rus Ortodoks kiliselerine devama icbar etmişti. Bunu millî varlıklarına vurulmuş bir darbe telâkki eden Ermenilerle Rus hükûmetinin arası açılmıştı. Tam bu sıralarda Türkiyede Ermeni isyanı oldu. İkinci Abdülhamidin bütün emeli bir mesele çıkarmamak, Avrupa büyük devletlerle arayı açmamaktı. Bütün siyaseti bu noktada toplanıyordu.

Abdülhamit ve hükûmeti şaşkın bir durumda iken Rus Sefiri Çarın bir telgrafını getirdi. Çar Ermeni katliamını iltimas ediyordu. Abdülhamit katliam emrini verdi. Her tarafta Türkler silâha sarıldılar. Ermeniler hücumla geçildi. İstanbulda eline bir sopa geçireu halk eli rüververli, bombalı Ermenilerin üzerine pervasızca saldırıyordu. Bu hal yirmi dört saat devam etti.

İngiliz Sefirinin müdahalesile bu kital, bu boğuşma durduruldu. Böylece her tarafta Ermeni ayaklanması bastırılmıştı. Ermeniler bundan mütenebbi olmaları lâzım gelirken ikinci bir isyan hazırlığına başladılar.

Doğu vilâyetlerinde bir iş görülemeyeceği anlaşıldığı için icabında İngilizlerden yardım görebilmelerine müsait bir yer olarak Kilikyayı, Seyhan ilini bir komite merkezi haline koydular.

O vakitler kapitülasyonlar icabı yabancı postaları vardı.

Avusturya Macaristan postası ile Ermeni komitecilerine verilmek üzere Mersine 30 bin lira geliyor. O günlerde Mersine gelen Adana ve Halep havalisi fevkalâde kumandanı Ali paşa bunu haber alır ve Abdülhamide yazıyor. O da Avusturyanın Mersin konsolosluğu tercümanı Devleti Osmaniye tab'asından bir Rumun hudud hariçî edilmesine ferman buyuruyor. Tercüman yakalana- rak birinci mevki bir biletle Marsilyaya sevk ediliyor. Fakat tercüman Berute çıkarak keyfiyeti konsolosluga bildiriyor. Kon- solos tekrar Mersine gitmesini emrediyor. Tercümanın bir va- purla hareketini haber alan Adana ve Mersin hükümeti tercü- man Rumu Mersine çıkarmamağa karar veriyor ve tedbirler düşü- nüyor. Sandalcılara vapura gitmemeleri tenbih ediliyor. Fakat Avusturya konsoloslu- konsolosluk maiyet çatanasına diğer kon- soloslarıda alarak çatananın kıçına koca bir Avusturya bayrağı çekip gidiyor ve vapurdan tercümanını alıp geliyor. İskeleden çıkmağa mani olan polislerle yapılan münakaşa esnasında ter- cüman elindeki bayrağı yere atarak bir yayğara koparıyor: Türk polisi Avusturya bayrağını tahkir etti!.. Tercüman vazife- sine başlar lâkin mesele kapanmaz.. Osmanlı devletinden tarziye istenir. İş büyür. Padişahın emrile tarziye verilir. Tarziyenin şekli çok fecidir.

Adana Valisi Hüseyin Hilmi paşa bu vak'a üzerine der- hal istifa ediyor. Vali vekili Mersin Mutasarrıfı ve maiyeti erkânı, askerî komutanlar büyük üniformalarını giyip nişanlarını takıyor- lar. Ve Avusturya konsoloshanesinin önünde bayrak direğinin kar- şısında diziliyorlar. Mevsim yaz, vakit öğle. Ve sıcak azamî dere- cededir. İyice beklenildikten sonra bay konsolos teşrif eder ve bayrak direğe çekilmeğe başlar.. gözler yerde, herkes utancın- dan buram buram ter dökerken bayrakta yukarı yükselmeğe başlar ve tam yarım saatte direğin tepesine ulaşır.. Hakaret böylece tamam olur.

Bu feci hakareten bir sene sonra Çinde öldürülen Mis- yonerler için tarziye isteye bazı Avrupa hükümetleri Çinden Osmanlı hükümetinin Avusturyaya verdiği tarziye şeklinde bir tarziye istediler.. İşte devletler durumunda, siyasal tarihte eşi olmayan bu hakarete Osmanlı devleti, Osmanlı padişahı taham- mül etmişti. Böyle bir devlete müstakil, şerefli bir devlet deni- lebilir mi...

Vesif CANBAY

Miraç

Yazan : Cengiz TURHAN

Yükselmek istiyorum,
Evet, yükselmek.
Bulutları yıkarak aşsam,
Gök tavana ulaşsam,
Açsam mavi perdelerini,
Seyretsem, odalarında
Yıldızdan kandiller yanan,
Nur kaftanlı melekler oturan
Gök evlerini...

Bu dünya,
Bana bir karanlık mezar gibi dar,
Sıkıyor her yanıma,
Fıskırtıyor kanımı,
Yükseleceğim göklere kadar....

Yükseleceğim melekler gibi,
Yükseleceğim,
Yüksek dilekler gibi..

Orada,
Eleni bağ yaparak kasmış,
Parsal torbasını boynuna asmış,
Yalın ayaklılar gibi,
Başım açık, ayağım çıplak gezsem de,
Ne başımı yakacak kızgın bir ateş,
Ne ayağıma batacak bir diken

Ne kalbimi burkutacak bir kara keder.
Çünkü :
Gökler yer gibi katı değil, yumuşak;
Orada,
Bağrımdaki yaraya, meleklerin elile,
Sardıracağım, ebem kuşağını;
Yedi renk eleğim sağmadan bir kuşak...

Yükseleceğim,
Ciğerlerimi boğan,
Temiz kanımı zehirle oğan,
Kara kurumdan paslı,
Çürük ciğerlerle ısınmış,
Sınmış
Kurşun gibi ağır,
Buram buram,
Nikotinli, alkollü havadan...

Yükseleceğim,
Temiz, yalçın bir kayanın üstünden
Bir sabah vakti,
göklere dikilen kartallar gibi.
Bakın,
Göreceksiniz ?
Benim de Miracım yakın,
Yakında gökte bir yıldıza....

Cengiz TURHAN

Bürücek Hatıralar

1

Bürücek Yolunda

Yazan : Nezihe SİREN

27—VII—1940

Torosluların dillerinde, yazılarının güzelliği söylenen Bürüceği görmeği ne kadar arzu etmişim. Her gün gibi bugünde geldi. Pozantı yolunu bir kaç kere Ankaraya gittiğim için görmüşüm. Pencereden başımı uzatıp bakmadım bile.. İlerideki güzelliği daha iyi görebilmek için gözlerimin yorulacağından mı korkuyordum. Gözlerimi içime yumdum.

Geldik dediler, indik.. Burası Pozantı.. Kamyon bizi bekliyordu. Yolcular kamyonda yer bulamayız diye telâş içindeler.. Yerleştik, kamyon hareket etti. Bir tarafımız uçurum, bir tarafımız dağ.. Uçarumdan sonra karşı tarafta yokuşlar ve bu yokuşlar karşı sıra dağları teşkil ediyor. Bu ince güzel yolu uçar gibi geçerken içimizde korku his etmiyoruz. Şoföre mi itimadımız var. O da ihtiyarca bir adam.. Yoksa hayatımızdan mı bezmişiz. Hayır.. Biz bu yeşil dünyanın kokusile kendimi unutmuşuz, iki taraftan yükselen dağların tepelerinden, sırtlarına, yamaçlarına, nihayet yolumuza kadar ağaçlar var. Burası çam dünyası, burada insanları yaşatan yalnız hava değil koku..

Kamyonlarda birbirleriyle konuşanlar, şakalaşanlar var. Fakat ben o kadar ağaçlar âlemine dalmışım ki yalnız ağaçların rüzgârlarla anlaşmasını dinliyorum. Dağların üstünde parça parça kayalar var. Altından geçiyoruz, eteklerinden. Fakat hiç korkmuyoruz. Bilâkis bu dağların ağaçları, rengi, duruşu ve itmek istediği kayaları bile insana itimat telkin ediyor. Rüzgâr o kadar kuvvetli esiyor ki toz bulutundan güneş içmiş yaprakları bile görmüyorum, geldik dediler. Bu defa nereye diye sordum.. Tepenin üstünde tahtalardan yapılmış üç odalı bir ev. Üstü çinko örtülü. Önünde tahta bir salon asmalar yokuştan aşağı indikçe küçülüyor. Evin arka tarafında çakıl taşlarının kırıklarından yapılmış bir bahçe.. Bahçenin ortasında daireler

İçine çiçekler ekili. Bir kaç kiraz ve vişne ağaçları. Kirazların yaprakları var.. Vişnelerin de kuruları. Önden çamlar ayaklarımızın altında. Evin arka tarafından yukarı bakmak için başı kaldırmak lâzım. O zaman çamlar tepemizden bakıyor. Onlar mağrur başlarını kıvıldatmıyorlar bile. Rüzgâr estiği zaman yalnız kıvıldanıyorlar.. Bu sanki bir ürperiş gibi.. Hele dağların üstündeki ağaçların kıvıldandığını bile görmedim. Her halde kökleri Toroslar olduğu için hu kadar dim dik duruyorlar..

Buranın seması ne kadar parlak yıldızlara yakın gibiyiz. Yıldızların rengi de başka. Onlar gündüz gizli gizli çamların rengini mi içiyorlar acaba.. Akşam sessiz bir akşam.. Güneş geliyor.. Gölgeler her tarafı sarıyor. His dolu bir hava içe geliyor.. Güneşin nereden çıktığını, nereye gittiğini görmüyorum. Burada doğuş ile batış arasındaki günde yaşıyoruz. Gerisi uykuyla geçiyor. Akşam tepelerden eteklerine gölgeler iniyor. O zaman yeşili unutuyorum. Menekşelerimi hatırlıyorum. Gölgeler yeşille anlaşınca bu rengi yaratıyorlar. Evler büsbütün ağaçların arasına gizleniyor. O zaman Bürücek ağaçların gölgeleri içinde derin bir uykuya dahiyor.. Burada nefes alanda mı yok. Bu yeşilin verdiği sarhoşluğumu acaba.. Arasına çamların aralarından göz ışığı kadar bir ışık görünüyor. Bu karanlığın içine batıyor sanki.. Gece çok serin.. Dağlardan çamların getirdiği rüzgâra verdiği Türk kokusu taşıyan bu sağlam havayı içime çekdikçe canlanıyorum. İnsan burada daha çok millî duygularını ateşini alevliyor.

Sabah.. Serin bir hava içimize ses veriyor. Gözlerimi açamıyorum. Bu güzel hava içinde gözlerim kapalı.. Fakat kendimi kaybetmeden rüya görmek istiyorum. Acı güelerim hiç gözlerimi yaşartmıyor. Neş'eli geçirdiğim kır âlemleri, kır çiçeklerinin renkleri, kokuları.. Fakat bunların hepsine hakim olan bu sabahın içime çektiğim taze kokusu. İstiyorum bu güzel sabahın güzelliğini, kokusunu, çamların rüyalarından uyanışını, gölgelerin içinden sıyrılışını benim gibi görenler olsun.. Burada tabiat gözlerle değil içlerle konuşuyor.

— Sonu var —

Nezihe SİREN

Nazilliden ayrılırken

Yazan : Sabri DİL

— Cengiz Turhana —

Ömrümde bir hazan, bir bahar geçti
Zavallı kalbimin nesi var geçti
Bu yerde çağladı bahtiyar geçti
Mendires halile uzun üç senem.

Bir lahza düşünsem seni gurbette
Ey yeşil Nazilli, ey güzel belde
Ben nasıl yaşarım başka bir elde
Şimdiden yanıyor.. Yanıyor sinem

Derinden derine bir kaval sesi
Kuşların ilâhi şen mersiyesi
İnerse Madrana akşam gölgesi
Teselli sunarmı burdan gidersen?.

Avuç avuç içtim suyunu ben de
Gönlümü bağladım, hevesim sende
Adını ansalar ederim secde
Kör olsun gözlerim yalan söylersem.

Nazilli.. Nazilli... Şirin Nazilli
Sevgimin kaynağı güzel Naz eli
Kendine bağladın bu Sabri Dili
Egenin kalbisin.. Egenin kalbi...

Üç yıl olacaktı bahar bitseydi,
Pamuk çiçekleri bu kez yetseydi,
Havalar yağmurlu, yaşlı gitseydi
Yollar kapanırdı talihim gibi

Bilmem nasıl çekti beni Adana
bir şairi çokmu gördüler sana
Mektuplar yazarım sen de yaz bana
Benim gibi yana yana Nazilli ?

Gece yıldız gibi aksam ne olur?
Ufkunda şimşekler çaksam ne olur?
Mehtabı, güneşi yaksam ne olur?
Verdiğin ateşten bana Nazilli?...

Karaca oğlandan ilham aldım ben
Şiir âlemine böyle daldım ben
Aşık Garip gibi saz da çaldım ben
Bu son türküm olsun sana Nazilli...

Sabri DİL

Adaneli Şair Türk Analarımızdan :

Hasibe Ramazanoğlu

Doğumu: 1277 — 1861

Yazan : Nacl KUM

Ramazanoğullarının halis kanını taşıyan "Hasibe Anne,, yi dostum Ekrem Ramazanoğlunun annesi olmak itibariyle tanıyorum: Levend endamı, gençliğindeki emsalsiz güzelliğin mütebesim ve vakur hatlarıyla çizgilenen sevimli yüzü ve ruhlara hükmeden koyu yeşil gözleriyle onun zemine, zamana uygun nükteli ve irticalli sözleri karşısında hayran olmamak mümkün değil, Hasibe anneyi 4 oğul ve 5 kız annesi ve 20 ye yakın torun ninesi büyük bir Türk Kadını olarak ve gülümser görünen yüzüne evlat ve torunlarından bir çoğunu ölüm acılarıyla çok ızdıraplar çektiğini sezerek konuşturuyorum... 80 yıllık bir ömrün nice acı ve tatlı demlerini sürmüş olan Hasibe Annemizin, bir asrın yükü altında pek az bükülmüş sırtındaki şal hırkası ile onu, Toroslar kadar muhteşem görürüz. Bir asrın iniltilerini, Uğultularını işite işite pek hafif yorulan kulağına biraz işilerek konuşabiliyoruz. Bu konuşmada Ekrem Ramazanoğlu ve âilesiyle refikam da birlik. Ekrem, Annesinin kısa bir hal tercemesini söylüyor:Hasibe

Anne, Müftü Oğlu Hazım efendinin zevcesidir. Hazım efendi 63 yaşında ölmüştür. Hazım efendinin babası, Hacı Abdurrahman efendi Konyada tahsil etmiş ve orada bulunduğu müddet, Cenab—ı Mevlâna'dan mânen, maddeten feyiz almıştır. O sırada Konyada tanıştığı "Meşhur Şair KUDDÎSÎ,, ile çok samî mî bir dostluk kurmuştur. Bu dostluk, yekdiğerinin doğacak çocuklarına adlarını vermeğe kadar ilerlemiş ve böyle de yapmışlardır.

Hasibe annenin babası da FAZLULLAH efendidir; Hacı Abdurrahman efendinin amucası oğludur. Abdurrahman ve Fazlullahın nineleri Ayşe Hanım Ramazanoğlu kanındandır. Şu halde Hasibe Anne kocasile akrabadır. Kocası Hazım Efendi, özü, sözü gerçek bir çiftçi idi. Beş, altı yüz dönümlük bir tarlanın muhtelif yerlerinden aldığı üç başaktan istidlâl ederek o büyük

tarladan nekadar mahsul elde edilebileceğini isabetle takdir edebilirdi. Son derecede mütecellit, sabırlı, adı gibi hazımlı, yalancılığın düşmanı, halktan çekingen bir zattı. Meşrebini açığa vurmamış ise de onun da tarikatlarından birine intisabı olduğu seziliyordu. Hasibe Anne ile izdivaçlarından: Fazıl, Kâmil, Hakkı, Ekrem adlı dört oğulları ve Pakize, Kadriye, Müzeyyen, Mürşide, Sıddika adlı beş kızları olmuştur. Bunlardan: Fazıl, Kâmil, Hakkı, Pakize, Kadriye hakka yürümüşlerdir.

Hasibe Anne, mahallelerinde ÜMMEHANİ HOCA adında salih bir kadından okuma öğrenmiştir. Bu okumayı da öyle mektepte ve sırada falan değil; "Koza çığlama mahalinde hem koza ayıtlıyarsk hem de Ümmehani hocanın derslerini belleyerek,, elde etmiştir. bu itibarla Şair Anne arap harfleriyle olan eski kitapları okur; fakat yazı yazamaz:

— Yunus kitabım var, zaten okur yatarım. Kuddusî kitabım yasdığımin altındadır.

Diyen Hasibe Anne manzum sözler söylemek kudretini bu divanları okumakla kazanmıştır. Sözleri, hep (Mani şeklinde) dir. Dilediği zaman derhal irticalen söyleyiverir. İşte biz hal tercümesini tesbit ederken O, refikamla konuşuyor, o sırada Bur-sada bıraktığımız Ülker ve Necati adlı çocuklarımız için şu kı-taları irad ediyor:

Beni rü'yada görüyon mu?
Görmek için yürüyon mu?
Bu günlerde Necati
İmtihani veriyon mu?

◆
Durmaz çalışan eldir.
Sanma şiirim güzeldir
Öğretmenim yanımda
Yanlışlarım düzeldir. (Bu sözler bana telmihtir)

◆
Sevinç ile koşarsın
Adana yolunu aşarsın
Zehracığım temmuzda
Ülkerine kavuşursun

◆
İkimiz birden koşalım
Karlı dağları aşalım
Ülkerim gel bu gece
Rüyada konuşalım

Hasibe Annenin türlü vesilelerle söylediği manileri akra-basından Bay Niyazi Ramazanoğlu bir mecmua halinde toplama-ş ve yine böyle bir defter Birinci Orta Mektep Türkçe öğretmeni bulunan torunu Bayan İsmet tarafından yazılmıştır. Benim burada yazacağım manileri ise, Kendisile zaman zaman görüşmelerimde hatırlıyarak söyledikleridir. Temenni ederiz ki: Gerek N. Ramazanoğlu ve gerekse torunu Bayan İsmet taraflarından bu manzumeler bir kitap halinde çıkarılsın.

Fransız işgalinde söylemiştir:

Dalga dalga akışını
Engin yüksek yokuşunu
Göz yaşları sanıyorum.
SEYHAN senin akışını

Akan sular yorulur mu ?
Bu da benden sorulur mu ?
Duşman üstümden geçiyor
Ağlanmaz da durulur mu ?

Fransız işgalinden sonra Niğdeye hicret ederlerken söylemiştir.

Yücelerden Tanrım yüce
Yalvarırım gündüz gece
Şimdi muhacire döndük
Tiren hududu geçince

Ne naz kaldı, ne eda
Ne ses kaldı ne seda
İşte burası hudud
Vatancığım elveda..

İşgalden kurtulan Adanaya döndüklerinde söylediği:

Yemiş istersen aldıralım
Bavuluna dolduralım
Ben alaysız gitmem dersen
Çifte davul vnruralım

Gelin gibi geydirelim
Merdivenden indirelim
Ben sağdıçsız gitmem dersen
Çifte Ermeni bindirelim

İşgalde Adanadaki Vatan Hainlerine karşı :

Boşanmış çenenin yayı
Hemen yaz durma (Ferda) yı
Başına topuz inerse
Sakın kaçma koca ayı (1)

Türlü türlü işler açan
Düşmanın koynuna kaçan
Hafız Mahmud (2) adını
Koydum kuyruklu sıçan

Çocuk getirmek için, Hasibe Anneyi yanına çağıran Kızının yanına gitmek üzere tirene binince söylemiş:

Yürümezsin yükün çok mu?
Söylemezsin dilin yok mu?
Ne içersin, ne yersin
Kudretten karnın tok mu?

Bina ceviz dalından
Şaşma mersin yolundan
Neden yürümen tiren
Bilmen mi hasret halından?

Şimdi tiren cevap veriyor:

İşte bindin gidersin
Uzun kısa ne dersin
Eskiye düşünürsen
Bana bin şükredersin
Ağır yükler kaldırıyorum
Vagonuma doldururum.
On saatlik yolları
Bir saatte aldırıyorum.

1936 da Adana sel baskını için

Kapandı koca ada
Koşan var mı imdada ?

(1) Ferda Gazetesini çıkaran Ali İlmî için

(2) 150 liklere dahil olup afden sonra gelen Hafız Mahmud için

Nuhun Tufanı koptu
Dehşetli sel akıyor
El'aman sedaları
Altına derler sarı
Bu sözleri söylenen

Bu gece adanada
Binaları yıkıyor
Semalara çıkıyor
Şerbete korlar karı
Sekseninde bir karı

Açık saçık sokağa çıkmış olan bir komşu kadın için :
Kollarında kalın bnrma
Ayak çıplak baş açık

Söylenip yüreğini yorma
Sakın kapıda durma.

Peçe için :

Yüzde peçe iki kat
Ankaranın emri var

Karıştırma böyle halt
Şu Çarşafı kaldır, at;

Atatürk heykelinin Adanada kuruluşunda söylediği :

Ortalıklar duruldu
Atatürkün heykeli
Adanada heykeli
Bu heykeli seyreden

Çifte Davul vuruldu
Adanaya kuruldu
Düşmana karşı eli
Bir maşallah demeli

Adananın sıcak'ığı hakkında söylediği :

Adana sıcak mı sıcak
Bu gidişle korkarım
Vücutlar yara, bere
Adananın sıcağı

Her köşede bir ocak
Akıl baştan çıkacak
Batıyoruz kan tere
Cehennemden bir dere

Methedersem ne altmıştı, ne yetmiş
Düşünürsem aklım başımdan gitmiş
Adanamız güzellikten Kerimau
Fakat sıcak bir gözünü kör etmiş...

Damağından gitmez bunu dadana
Dayayamaz olsa dahi kadana
Görülmedik bir sıcak var bu sene
Cehennemin üstünde mi Adana??

Param olsa ben de ille koşardım
İstanbulda, Avrupada yaşardım
En sevgili karım olsa bu sıcak
Yeni gelin iken onu boşardım.

İşgalde Vatan çocuklarına hitabi :

Uyuma gözlerim uyuma
Uyumak zamanı geçti

Bülbül öter kafeste
Ey İngiliz nerdesin ?

Şimdiki muharebeler için :

Sanmayınız seçiyor
İki yıldır Alaman

Kör olursun yuma, yuma
Vatan geldi uçuruma.

Tavuk oynar kümeste
Ermeni son nefeste??

Ekin gibi biçiyor
İnsan kanı içiyor.

Hasibe Annemiz son günlerde gripden rahatsızdı; 15/10/1941 de Oğlu Ekremle beraber arkadaşımız Doktor Emin Söleri, tedavi ve ziyaret için, götürmüştük. Rahatsızlık hafiflemiş, seyrini geçirmişti. Dr. Hasibe anneyi muayene etti, maşallah bünyesini çok sağlam ve mukavim gördü. Ber mutad yastığı- nın altında Kuddûsî Babanın kitabı duruyordu. Biraz hoş beşten ve Dr. reçetesini yazdıktan sonra vedâ için müsaade aldık, elini öptük, ayrılırken doktora hitaben :

İşte geldim giderim
Doktor Emin evlâdım

Bitmez benim kederim
Size çok teşekkür ederim

Sözleriyle onu ve bizi taltif etti. Tanrı bu büyük ve duy-
gulu Türk Kadınına daha uzun sağılıklar versin.

— SON —

Naci KUM

Köroğluna

Gene savaş meydanları kuruldu,
Kabpe düşman gayri uslanmalıdır.
Cenk başladı sıra sıra duruldu
Dağlar dağa çarpıp yaslanmalıdır.

Kır atlar kişnedi, sekti meydana,
Vurulmuş yiğitler yüzüyor kanda,
Kılıç devri geçti döndü devranda,
Gözler dumanlanıp puslanmalıdır.

Belimizde Kırbacımız yayımız,
Az olsakta "gene" çoktur sayımız..
Kahramanlık yalnız bizim payımız,
Gökler çalkalanıp seslenmelidir.

Şafak söker seheriyle, tanıyla;
Yiğit yaşar şöhretile, şaniyla..
Heyyy.. bre Köroğlum düşman kanıyla
Çamlıbel yolları ıslanmalıdır.

Kemal Sadık GÖĞCELİ

TÜRKÜ

— Koroğluyla —

Koç yiğitler sıra sıra dizilsin,
Oba oba, yayla yayla gezilsin,
Lâyık olan nal altında ezilsin;
Korkağı dünyadan kaldırmalıdır!..

Değişmedi " bu kan, o kandır yine,
Kulaklar hasrettir hücum sesine,
Süngüyü kavrayıp erkekçesine
Düşmanın göğsüne daldırmalıdır!..

Her ırktan üstündür şanlı ırkımız.
Ellerde okla yay, gönüllerde hız;
Altay dağlarında içerken kımız,
Ozana kopuzu çaldı malıdır!..

Er olan bilir mi sızı ve ağrı?..
Ecdattan geliyor bize bu çağrı;
Hey bire SARASLAN Turana doğru
Şahlanan atlarla saldırmalıdır!..

İbrahim SARIASLAN

Folklor Denemeleri :

BİRİNCİ BÖLÜM

— 9 —

Derliyen ve Yazan :

Cemal Oğuz ÖCAL

— G —

- 1179 — Güzel açar, çirkin paşam.
kaçar. 1193 — Gönülsüz köpeğin, sü-
1180 — Gez dünyayı, gör rüye hayrı olmaz.
Konyayı. 1194 — Güldürenin yanına git-
1181 — Garip kuşun yuvasını me, ağlatanın yanına
Allah yapar. git.
1182 — Gelin ata binmiş, ya 1195 — Gün gelir ayı besler,
kısmet. ay günü besler.
1183 — Gelen gitmek için, ko- 1196 — Geçmez akça, pula
nan göçmek için. benzer.
1184 — Giydiği alık, yediği 1197 — Geçmez akça, kötü
balık. söz sahibinindir.
1185 — Gelin iskemle getirmiş, 1198 — Geçti Bor'un pazarı
dönmüş üstüne oturmuş sür eşeğini Niğde'ye.
1186 Görünen köye klavuz is- 1199 — Gitti bülbül, gitti gül,
temez. ister ağla ister gül.
1187 — Görünen dağın dibine 1200 — Geçmişe, mâzi derler.
tez varılır. 1201 — Geçti güzelliğin çağı,
1188 — Gül, dikensiz olmaz. kırıldı uçkurumun bağı.
1189 — Gülü seven dikenine 1202 — Gezenin ya buduna, ya
katlanır. boğazına
1190 — Gel bir adım, geleyim 1203 — Geç olsun da, güç ol-
iki adım. masın.
1191 — Gülme komşuna, gelir 1204 — Gülü tarife ne hacet'
başına. ne çiçektir biliriz,
1192 — Giden ağam, gelen 1205 — Gülün kadrini. bülbül

- bilir.
- 1206 — Gel denilen yerden dönülmez.
- 1207 — Gelen, gideni ararır
- 1208 — Gelen, gidene rahmet okutturur.
- 1209 — Gemisini kurtaran, kapıdır.
- 1210 — Güzele bakmak, sevaptır.
- 1211 — Görmemişin bir oğlu olmuş, çekmiş bacaklarını ayırmış
- 1212 — Gözün tok gönlün zengin olsun
- 1213 — Gözün görmediğine gönül kattanır.
- 1214 — Gönül kimi severee, güzel odur.
- 1215 — Gönül kocamaz.
- 1216 — Göl yerinde, su eksik olmaz
- 1217 — Gözden irak olan, gönlünden de irak olur.
- 1218 — Gönlün sığıdığı yere her şey sığar.
- 1219 — Güneş, balçıkla sıvanmaz.
- 1220 — Güneş giren yere hekim girmez.
- 1221 — Gizli yapan, aşikâra doğurur.
- 1222 — Göünüşe aldanma
- 1223 — Garip itin küyruğu gö...de gerek.
- 1224 — Gurbet, adı bet.
- 1225 — Gönül bir sırça saraydır kırılırsa yapılmaz,
- 1226 — Gidip gelmemek, gelip
- görmemek var.
- 1227 — Güzel, kusursuz olmaz.
- 1228 — Gitti gelmez, yittti bulunmaz.
- 1229 — Gittiğin Antep, yediğğin pekmez.
- 1230 — Güzel isen gel beri, çirkin isen git geri.
- 1231 — Göz, gördüğünden korkar.
- 1233 — Gaddarın hakkından zalim gelir,
- 1233 — Gam ile gasavet, ömür törpüsüdür.
- 1234 — Gençlik güven kaynağıdır.
- 1235 — Gençlikten ihtiyarlığa sağlık saklamalıdır.
- 1236 — Gürcü güzeli gibi.
- 1237 — Günlük, güneşlik,
- 1238 — Gündelik, dibi delik.
- 1239 — Gün, bulduğunu götürür.
- 1240 — Güzeller, kaymakları süzerler.
- 1241 — Gurbette öğünmek hama-mamda, türkü çağırma-ğâ benzer.
- 1242 — Garip kişinin dili kısa, boynu eğri olur.
- 1243 — Gönül, bo...a düşer.
- 1244 — Göze yasak olmaz.
- 1245 — Gözünü aç ta köprü-yü geç.
- 1246 — Güler yüz, tatlı söz,
- 1247 — Güvendiğim dağlara karlar yağdı.
- 1258 — Gözü, gönlü tok.
- 1249 — Gönül düştü bo... a, o

- da mis gibi koka.
- 1250 — Gelene git denmez.
- 1251 — Güler yüz, tatlı dil.
- 1252 — Güçlük içinde bir kolaylık bulunur.
- 1253 — Gami def, parayı sarf etmeli.
- 125ç — Gülmez güldürür, ölmez öldürür,
- 1256 — Gençlik, en büyük devlettir.
- 12ç7 — Genç olan dinç olur.
- 1258 — Gün, güneş görmedim.
- 1359 — Gün, günden beter.
- 1260 — Günahsız adam olmaz.
- 1261 — Gün bugün, saat bu saat,
- 1262 — Günümü, bulur, kürkümü giyerim.
- 1263 — Gezmekten heves alsan deli alır, yatmaktan heves else ölü alır.
- 1264 — Geçimim geçim olsun da, oturduğum yer samanlık köşesi olsun.
- 1265 — Geçide varmadan çemrenme.
- 1266 — Gel demesi kolay ama, git demesi zordur.
- 1267 — Geç olsun da güç olsun.
- 1268 — Gelin attan, kısmeti yatta
- 1269 — Gel denilen yerden dönülmez.
- 1270 — Görmedi gördü, bayıldı öldü.
- 1271 — Görülen uğru, beylerden doğru.
- 1272 — Göl yerinde su eksik
- olmaz.
- 1273 — Gök keçiyi gören içi dolu yağ sanır.
- 1274 — Gönlün sığıdığı yere hepsi sığar.
- 1275 — Gönül, dostunu bilir.
- 1276 — Gönülsüz namazı, gök almaz.
- 1277 — Gök ağlamayınca, yer gülmez.
- 1278 — Güzlük varlık getirir, yazlık tohum götürür.
- 1279 — Gençliğin kıymeti, ihtiyarlıkta bilinir.
- 1280 — Gölge etme başka lisan istemem.
- 1281 — Gafil kuşun avcısı çok olur.
- 1282 — Garip kuşun yuvasını Allah yapar.
- 1283 — Gurbette taşın yaslanmayan, evindeki hasırın kıymetini bilemez.
- 1284 — Gönül düştü kediye, kedi düştü duduya.
- 1285 — Gözlüye gizli yoktur.
- 1286 — Gireceğini düşünme, çıkacağını düşün.
- 1287 — Gökten palan yağsa kuskunu boğazına geçmez.
- 1288 — Gönül çocuğa benzer, gördüğünü durmayıp ister.
- 1289 — Gönül var otluğa, gönül var çöplüğe konar.
- 1290 — Göz görür de gönül ister.
- 1291 — Güzellik, ekmeğe sü-

BENİM GÖZLERİM

Eşdir yeşil sular ile Gözlerin
Bir destandan daha taşkın sözlerin
Aşkta bıraktığın sonsuz izlerin
Hatırası kâbe değilmi güzel.

Sinende yatıyor o çağlayanlar
Kalb için ahedip hem ağlayanlar
Ömrünün uğrunda dil bağlayanlar.
Baharını sana verdiler Güzel.

Taze ruhun çiçekle ayla yoldaş
Cennetin bağından seçdin arkadaş
Bükülmeyen Nurun eğdi sana baş
Şairemsin işte ondan güzel.

Gözlerin dalarken Toros dağına.
Girdin ateş saçan sevgi ağına
Melek olup aldın beni sağına
Gidiyoruz arşa doğru biz Güzel.

Nureddin ERDEM

rülüp yenmez.	1298 Güneş, balçıkla sıvanmaz.
1295 — Gün döner yaz olur, gün döner kış olur.	1299 — Gün doğmadan neler doğar.
1296 — Göz görmeyince gö- nül katlanır.	1300 — Geçmiş zaman olur ki, hayali bin cihan değer.
1297 — Gül dikensiz yar ağ- yarsız olmaz.	1301 — Güvenme varlığa, dü- şersin darlığa.
- Arkası Var —

Murat

Ve muradımı bir değirmen döndürebilseydi
Eğer dostlarım unutmasalardı adımları.
Gözlerimdeki hatıraların penbeliğini,
Geceler içselerdi yıldızlar gibi..

Bir akşam bahçemin şükûnunda muradım
Belki de uyurdu avuçlarında zamanın,
Hakikatın insalara verdiği huzurdan
Biraz da bana verseydi muradım.

S. GÜRLEV

ÖZ YURDUMA

Yeşil yamaçların, karlı dağların,
Bir dakika ayrılmıyor gözümden,
Bozkurtlar yatağı anayurduma
Varacağım, dönüyorum sözümden.

Uçupta cennete varırsam eğer,
O vakit büyük bir şölen yaparım:
Allahım dünyada bir tane, amma
Öz yurdum, sana da öyle taparım.

Ahmet ERCAN

Ruhun Gözyaşları

— I —

Yazan: Cavit ERSEN

Ay ışıklarıyla arzularım, güneyime esen rüzgarın kanatlarına takıldı.

Kırık rüyalar, mütemadi hayaller.. Ve uykusuz geceler içinde kaldım.

Gözyaşlarımla susmak istedim, kıvançlı arzular beni susturmadılar, için için ağladım. Bağırp çağırmaı da bana hiç yakıştırmadılar... uysalım... diye haykıramadım. Sessizliğime çökerek. kendi kendimden utandım.

"Pafnüs,, gibi; yüzümlün yaşmağı ile kuru çöllerde dolaşım. Melâlli bakışlarım, sorabın titrek nazarları arasında amacını bulamadan titredi.

Artık benim herşeye sabreden yüreğim: ızdırap psularında...

Ay ışıklarıyla arzularım; güneyime esen rüzgârın kanatlarına takıldı.. Beni soranın, soruşturanı oldum. Ona, amansız acılarımın sessizliğile teslim oldum. Ve:

— Sen de bana, "körü körtüne,, itaat etmemi söyler misin?

Susuyor... Susuyordu! ben hiçbir şey bilmiyor; çılgın bir ney gibi inlediğimi hissediyorum.

Yanına yaklaşmak istiyorum.. uzaklaşmanın peşine koşmağa alışıyorum. Arzularım: içten gelen bir ürpermenin hızıyla cesaretini ardından yakalamış... Ve ben nihayet ona, daha yakın geliyor, ve soruyorum;

— Bana her şeyimi unutturduğunu söylersem gücenmez misin?

Susuyor... Muzaffer arzularım; güneyime esen rüzgârın

YAPI TAŞLARI

Bu gün de işim makbul taşlar aramak oldu..

Renklerinin göz alıcılığı ve kokularının baş dondurücülüğü ile dilsiz ıstıraplar avutulabilir sandığım taşlar topladım...

Ancak bunlar yapı taşı olur mu diye düşündüm..

Elimdeki mala; bunlar cehennem taşları, harabat taşlarıdır diyerek baş kaldırdı.

Ve ben taşları topladığım yerlerde bıraktım...

Kemal GÜNER

kanatlarında.. Ve güneşin ışıklarından pırıl pırıl... dağılıyor.. Artık yalvarıyorum. Gözyaşlarım Kirpiklerimi cilahıyor. Ona için için yaklaşarak avazım çıktığı kadar bağırmak istiyorum:

— Beu sana bile bite bağlanıyorum. Her ş yimi baraber paylaşıyorum; Sen bana niçin inanmıyorsun? Onu gözleri yine yerin zembine uzanıyor.. Ve yine susuyor..

Gözlerim utanıyor..

Dudaklarımda kızıl kan pıhtılaşiyor.. Ve uyuşuyor bey-nim!

Uzaklaşıyor.. Uzaklaşıyorum.

Cavit ERSEN

Adana Coğrafyası Üzerinde bir deneme

— 1 —

Yazan : H. M. YILMÂZ

Giriş :

Seyhanın coğrafi mevkii ve vaziyeti, arazisinin teşkilâtı toprağının kuvvet ve kabiliyeti, iklim ve ahvali havaiyesinin birtakım zengin zirai ve sanai maddelerine son derece müsait olması, maden serveti gibi bir çok tabii imtiyazları, Seyhana pek yüksek iktisadî bir kıymet bahşetmektedir.

Filhakıka bu günkü medeni alemin her tarafı ile daimî münasebetler ve muamelelerde bulunan ve dünyanın iktisadî ve içtimî faaliyetinin mühim kısmını sabillerinde toplayan Ak denizin en muvafık ve munasıp bir noktasında uzanan Seyhan mıntıkası bir taraftan bu sayede Avrupanın zengin pazarlarile hem komşu denecek kadar yaklaşımakta ve büyük hükümetlerin müstemlekeleri olan memleketlerle kolayca temasa girebilecek bir vaziyeti haiz bulunmakta diğer taraftan Anadolu yarım adasının tekmil cenup, merkez ve şark mıtıkalarile ve yukarı Elcezire vilayetlerinde kısmen ihtiva eden gayet zengin ve geniş bir sahanın ithalat ve ihracatına tavassut edecek bir transit merkezi halini almaktadır. Arazisininin beşte üç buçuğu gayet münbit ve lahkı topraklarla örtülü ovalardan terekküp ettiği cihetle ziraata son derece müsaittir.

İklimin tesiri neticesi olarak bu mıntıkada nisandan itibaren bir takım turfanda sebze ve meyve yetişir. Ve mayıs ortasında ekinler biçilmeğe başlanır ağustos ayından itibaren pamuk susam ve teşrinievvelde limon ve portakal kemale gelirr. Görü-

lüyorki Seyhan mıntıkası adeta bir intizam ve bir insicamı tabii ile bir birini takip eden pek kıymetli mahsul yetiştirmekte, bir cins mahsülün arkası alınmadan diğeri sevk ve ihraca hazır bir hale gelmektedir.

Coğrafi Mevkii :

Tetkik edeceğimiz Seyhan eli Anadolu yarım adasının cenupta karaya bitiştiği köşede tabiatın her türlü bolluklarına mazhar olmuş nadir beldelerden biridir.

Bu zengin ülkenin garbında Pozantı nahiyesi 34, 35 Bahçe kazası 36, 35 tulü şarkıdedir Cenupda denize dökülen Kara—taş burnu 36, 40 ve Mağra nahiyesi 38, 10 arzı şimalidedir. Şu halde Seyhan ilinin şimalile çenubu arasında 1, 30 arz derecesi şark ile garp arasında 1, 45 tul derecesi fark vardır. Vilâyet merkezi olan Adana 36, 59 arz şimalide, 35, 20 tulu şarkıdedir.

Coğrafi mevkiini tayin eylediğimiz mıntaka cenupta Akdeniz, garpte Mersin Niğde, şimalde Maraş ve Gaziantep vilayetlerile. Surya (Hatây) hududile çevrilmiştir. Bu saha dahilinde Kozan, Kadirli Osmaniye, Ceyhan, Bahçe, Dört Yol, Fıke, Saimbeyli ve Karaisalı Kazaları bulunur bu idari taksimat dahilindeki yer yüzü 20,690 Kilo metre murabbaında olup 387,009 nüfusu ihtiva eder; Saha itibariyle de umum Türkiye mesahasının ¹/₃₇ ve nüfus itibarilede ¹/₄₂ sini teşkil eder.

Avarız (Umumî Tavsif)

Yukarıda gerek coğrafi mevkiini tayin eylediğimiz ve gerekse idari hududunu çizdiğimiz mıntaka tabii hudut bakımından bir vahdet göstermemektedir. Mıntaka bünye, teşekkül ve yer yüzü biçimlere itibarile yekdigigerinden temamilen farklı olarak dağ ve ova diye iki kısma ayrılır.

Ova :

Eskiden Kilikya namı verilen bu mıntakanın en bariz hususiyetlerini ova kendinde toplamıştır.

Toros, antitoros ve amonos dağları arasındaki çöküntü sahasını dolduran ova şarkta amanos eteklerinden başlayarak Mersinin garbindeki Lamas çayına kadar uzanır. Mersinin şimali ile Kozanın şimalini birleştiren hat ile tahdit olunur. ova Misis nahiyesinde şimalden cenubâ doğru Misis tepelerile iki kısma ayrılır. Bunun şark kısmında kalan yukarı ovayı teşkil eder ki vasi irtifai 80 metredir. Bu mıntıka ekseriyetle miosen kalkerlerinde müteşekkil bir ovanır. Bu kısmı Ceyhan nehri sulamaktadır. Misis tepelerinin şarkında kalan aşağı ova ise 25 metre irtifindedir bu kısım umumiyetle aliviyonlardan müteşekkil delta ovasıdır. Tabii manzara itibarile her iki kısım arasında bariz farklar görülmez. Şarki çukur ovanın zeminini arızalandıran çıplak kayalık tepeler buranın hususiyetini teşkil eder. Düzlükler ortasında yükselen bu çıplak kayalar araziye başka bir şekil verir 300 metre irtifanda olan Kozan kalesi üzerinden bakıldığı zaman şarkta şimalde Toros dağları ufku kaplar. buna mukabil cenuba doğru gözün alabildiğine düz çukur ova uzanmaktadır. Bu geniş ovayı arızalandıran tepeler cenuba doğru hafif meyiller ile uzanır. Tepelerin en mühimini Anavarza kalesi teşkil eder. Kalenin eteğinden akan Savrun suyu ovayı sular anavarza kalesinin garbında Tumlu kalesi yükselir. Biraz daha ilerleyecek olursak yılan kale tepeleri, nihayet karataş burnuna kadar uzanan misis tepeleri görünür Bu tepeler muhtelif irtifadadırlar Bunlardan en mühimleri Anavarza (150), Tumlu kale (100), metre ova zemininden yüksektedirler; Misis tepeleri az bir irtifada olup toroslara doğru uzanan bir silsile halindedir. Heyet umumiyesine misis tepeleri dediğimiz bu küçük silsilenin en yüksek yeri Misisin biraz cenubunda yükselen Nurdağı (790) metre irtifandadır,

Misis tepelerinin şarkında kalan yukarı ova namını verdiğimiz mıntıkada bataklıklar eksik değildir bilhassa bu bataklıklar Kadirli Kozan ve Ceyhan arasında görülür. Ovanın denizle teşkil eylediği sahilin bir çok yerlerini bataklıklar doldurur Nehirlerin getirmiş olduğu, denizin dalgalarının attığı kum setleri arkasında kalan su birikintilerinden hüsule gelen bataklıklardır.

Ovanın şimalini toroslar ve anti—toroslar kaplar. Bu dağlar üçüncü zamanda yükselen Alp iltivalarile beraber teşekkül etmiş genç dağlardır toroslar Akdenize bir çok yerlerde soku-

arak dik dik sahiller vücuda getirdikleri halde Adana mıntıkasında şimale doğru kıvrılarak Seyhan çöküntü ovasını vücuda getir miştir. Birden bire dik bir şekilde ovaya inen toroslar orta anadolu yaylasına hafif meyillerle inerler. Bu iki bölge arasında nadir geçit verirler. Torosların en yüksek zirveleri bu kıvrım üzerindedir bu zirvelerden en mühimlerini taşıyan Ala dağ hattı olup (3000) metreyt geçen bir çok tepeleri ihtiva eder. Bu silsilenin (3706) metre irtifanda olan kaldı tepesi torosların en mürtefi noktasını teşkil eder.

Cenubu—şarkıdan simali—garbiye doğru uzanan anti—toroslar cenupta çukur ova, şimale uzanan yayla ile tahdit olunur, anti—toroslar, birbirinden yeşil ormanlarla kaplı dar ve derin vadilerle bir takım silsilelere ayrılarak şimale doğru uzanırlar. Bu silsileler urum (mağra) yaylasından itibaren birbirlerinden daha fazla uzaklaşarak büyücek ovamsı yaylaları vücuda getirirler bu ovalar simale doğru gidildikce daha genişleyerek orta yaylaya varır. Saimbeylinin Mağra nahiyesi orta anadolu yaylasile cenubi anadolu arasındaki intikal sahası üzerinde bulunur. Bu mıntıka iklim, nebat örtüsü, ve morfoloji itibarile başlı başına bir hususiyeti taşır. Şimale doğru uzanan anti—toroslar 2500 metredn yüksek birçok tepeleri üzerinde taşır. Anti—toroslar toroslara nazaran daha fazla geçit verirler. Nehir vadeileri tabii birer geçit vazifesini görürler. Kozan — Feke — Saimbeyli — Kayseri yolu seyhan vadisini takip eder; Bu yol Saimbeylinin 2 saat şimalindeki opruk gediğinden aşar; Yol bu gedikten itibaren dağlar arasından kurtulur. Torosların cenuba doğru kıvrılarak vücude getirdiği Amanoslar (Gavurdağları) sahili yakından takip ederek Asi nehrine kadar uzanır amanoslar toroslar kadar yüksek tepelere malik değildirler. Amanosların çukurovadadan ayırdığı Haruniye düzlüğü ayrıca bir coğrafi bölge olarak tetkik oluna bilir.

— Sonu var —

M A S K E

Yazan: Kenan YALVAÇ

Bir yiğit delikanlı denizlerde gezermiş,
Balıkçılık yaparak geçinirmiş böylece,
Ne dünyanın kinini, nede acı sezermiş,
Çalışırmış gücile bu halda gündüz, gece.

Bir gün yine denizde dolaşırken; acı ses,
Acı feryad işitmiş uzaklardan, derinden,
Ve bu acı feryattan sanki çıkmış son nefes,
Etrafına bakıp atılmış bu genç birden..

Bakmış ki çirliçiplak bir kızı bir kaç haydud,
Yakalamış canını, namusunu almağa.
Delikanlı kendine bulamamış bir hudud,
Atılmış demir, çelik peçeli iğrenç ağa.

Kurtarmış kızcağızı haydutların elinden,
Ve derhal kız silkinip girmiş o engin suya,
Anlamamış bu kimdir, hangi milletten dinden,
Sanki rüya görmüştür adam; efsane buya..

O esnade denizden çıkmışda bir ihtiyar,
Demiş ki ey yiğit can sana selâw reisten
Onun kızıydı senin kurtardığın güzel yar,
Çağırıyor yanına teşekkür için içden.

Gel gidelim, denizler şahının ulkesine,
Gel gidelim, doğrunun, olgun, ulu sesine!

Ve derhal denizlerin dibine dalıyorlar,
Bir ışık beliriyor, en sonunda denizden,
Bu ışığın içinde görüntüyor bir diyar,
Yürüyorlar çiçekden yapılmış renkli izden.

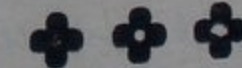
Bir saraya galerek, sırçadan Cevahirden,
Orada bir sakallı bay reis görüntüyor,
Her şey içi gibidir, muarra zvahirden,
Bu diyarda gurur yok, ne kimse öğütüyor.

Nede eşya dışından maskelenmemiş burda,
Ne ise o görünen, dışı neyse öyledir,..
Şaşıyor delikanlı böyle garip bir yurda,
Diyorki bu rüyamı, hakikat mıdır nedir.?

Denizlerin o büyük başbuğu bu Çocuğa,
Diyor ki sana efsun yaptım artık yürü, git;
Hizmetine mükâfat budur. azı say çoğa,
Maskesiz yaşa artık, hakikata hizmet et.

Delikanlı o anda bulunuyor sahilde,
Yine balık avı yapıyor kardeşile,
Fakat akli daima o diyarda, o ilde,
Konuşuyor zahiren dostlarile eşile.

Lâkin, maske kalkmış ya. herkesin içi başka,
Herkesin ruhunda kin, muhabbetler hepsi boş,
Sevgilisindeki his, benzemiyor hiç aşka,
Bu maskesiz görüşle çocuk oluyor sarhoş.

Eve gelip sevgili karısını buluyor,
Ondan vefa umarak sevineceğim diye,
Halbuki karısının kalbinden kovuluyor,
Kiyimsiz bütün sayı, ve boş bir çok hediyeye.

Karısının kalbinde bir yılan hırsı belki,
Çocukları hep öyle, kendine düşman gibi,
Ağlıyor bu hallere, çıkıyor gözü selli,
Diyorki: bu dünyanın üstünden iyi dibi.

Gezdi dolaşdı, lâkin bir veta göremedi,
Herkesi pür ihtiras, herkesi kirli buldu,
Bu dünyada yaşamak lâzım değildir dedi,
Çünkü nereye gitse o muhitden kovuldu.

Bir gün mağaralardan atıldı uçuruma,
Çünkü dayanamadı dünyadaki duruma.

Kenan YALVAÇ

Hikâye

Ayşe'nin Rüyası

Yazan : Ahmet Aytakin

Bilmiyorum siz de öyle misiniz? Benim yegâne zevk aldığım şey, köyde vakit geçirmektir. Yazın, şehrin yakıcı sıcağından ve gürültülü, tozlu caddesinden kurtulmak için, ekseriya köye iltica ederim. Orada hayatın ezeli ve ebedî saadeti vardır. Ömrümüzü yıpratın "niçin,, "neden,, suallerinden ancak orada kurtulabiliriz.

Köyde Güneş ile insanlar müsabaka ederler. Hiç kimşenin güneş doğduktan sonra kalktığını göremiyorum. Köylüler, daima zinde ve çevik görünüyorlar.

* * *

Burada beni en çok alâkalandıran köy kenarındaki harap bir evceğizdir. Yanından geçerken dikkatle bakardım. İhtiyar bir kadın evinin önündeki küçük bahçede fidanlarla uğraşır, onları sulardı. Bazan, yirmi yirmibeş yaşlarında, bir gencin bu eve girip çıktığını görüyordum.

* * *

Günler... Hayattımızı dürmadan sürükliyen günler geçiyordu. Hayat bir yumak olursa günler de bunu çözmiye uğraşan afacan bir kedi kadar acele ediyor.

Bir gün o harap ve hakkında oldukça malûmat sahibi oldum. Euraya geldiğim gündenberi bir dost da kazandım. (R) köyü hakkında ondan epey etraflı bilgi edindim Onunla Çember kalesine giderken bana anlatmıştı:

— Kardeşim, dedi, şu mor dağları görüyorsunuz?
Eliyle karşıki dağları işaret etti. Ben:
— Evet görüyorum.. dedim.
— Dedem anlatıyordu: Vaktiyle bu dağların ardına düşmandan geçilmiyormuş.

— !? . . .

— O zaman köy halkı bu kaleye sığınmış Bütün erkekler seferber olmuş. Hepsi de ümitle gitmiş ve sağ olarak dönmüşler. İçlerinden yalnız bir kişi eksikmiş. O da köy kenarından geçerken gördüğünüz ihtiyar kadının kocası imiş. Bütün erkekler muzafferiyet şarkıları söyliyerek köye girenken halk onları karşılamaya çıkmış. Hasretine kavuşanlar birbirini kucaklıyorlar. Yalnız söylediğim kadın kocasını görememiş, eli boş ve mağmum olarak evine dönmüş. Sevgilisinin ruhuna fatihalar okutarak günlerce matemini tutmuş. Hamdolsun şimdi aslan gibi oğlu yetişti. Annesine bakıyor. Onu teselli ediyor.

Dostum burada sözünü bitirmişti. Güneş batıyordu; köye döndük.

* * *

Biraz evvel kapatmayı unuttuğu pencerenin çerçevesini sarsan rüzgâr mum ışığını titretiyor, odaya uhrevi bir ahenk veriyordu. İhtiyar kadın sönük nefesile mumu üfledi. Sürünerek tekrar minderine oturdu. Yatmadan önce bir sigara yaktı. Oda şimdi koyu karanlık olmuş, görünen şey inip kalkan bir küçük ışık parçasıdır. Tam bu esnada kapı gıcırdayarak açılmaya başladı. İhtiyar kadın kalın bir sesle:

— Hasan oğlum! sen misin? dedi.

— Benim anne.. diyerek içeriye girdi. Ve sonra ilâve etti:

— Bizim ağa tâ bu zamana kadar bekletti. Üstelik boş dahi durdurmadı. Anne şimdiye kadar elime bir kuruş geçseydi. neyse? Fakat o da yok!..

Yorgun vücudunun biraz olsun dinlendirmek için yemek yemeden yatağına yattı. Uyumuştı.. Annesi oğlunun başı ucuna geldi. Hiçbir yeri açık kalmaması için tekrar tekrar yokladı. Kendisi de yatağına uzandı. Yamalı yorganile yüzünü örterek her zamanki gibi derin düşüncelere daldı. Nedense bu gece uyuyamıyordu.. Sanki yerin dibinden bir ses işidiyormuş gibi kımıldadı. Dudağında kesik sesler halinde:

— "Bir ses geldi derinden, derinden,,

"Beni mi çağırıyor yemen çöllerinden?,"
beytini heceledi.

Heyhal! "O,, nun nerede olduğunu bilmiyordu. Ondan kalan en tatlı hatıra köy kenarındaki vedalaşma idi. O vakit yüzü daima güler ve şen görünüyordu. Ayrılırken hiç kederlenme-

mişti çehre; yine o çehre idi. Sevgilisi de ona: "Aferin, Ayşe seni her zaman böyle metin görmek isterim." demişti.

Ayşe şimdi "O,, nu düşünüyordu. Sevgili kocasının Kafkasların bulutlarla öpüşen sisli tepelerinde karlar üstünde donarak öldüğüne veyahut Yemenin kızgın çöllerinde şehit düştüğüne hükmediyordu. Velhasıl geri dönmemişti.

Oğlu Hasan baba şefkatinden mahrum kalmıştı. O, diğer çocuklar gibi değildi; bir defacık olsun babasının kucasına atılmamıştı. Bu onun tabii hakkı değil miydi? Tecelli onu küçük yaşında mücadelelere atmıştı. Hayatını kazanmak için durmaksızın çalışmaya mecburdu. Küçük iken babasız olmakla beraber annesi ona bu boşluğu hissettirmeye çalıştı. Fakat mani olamadı. Bidayette bedbinliğe düştü. Sonradan anneciğinden aldığı şevk ile bunu kısmen giderdi.

Yaslı Ayşe bunları düşünürken uyumuştı. Rüya görüyordu.. Gûya kocası Mehmet geriye dönmüş.. Oğlu Hasan'ı kolları arasına almış; uzun bir hasretin aksülâmeli olarak bağrına basıyor.. Yemek yaparken bıçağı yere bırakarak ona doğru ilerledi; tam bileklerinden sımsıkı tutacağı esnada uyandı. Etrafına baktı.. Bir şey yok.. Başını iyice kaldırdı, karşıya baktı. Gece nin koyu karanlığında siyah bıyıklı, yağız bir çehreyi görüyor gibi oldu..

Ahmet AYTEKİN

Evimizin iki aylık çalışması

Evimizin Birinci ve İkinci Kânun ayları zarfındaki çalışmaları kısaca ve tarih sırası itibarile şunlardır :

1 — Bu ayın ilk haftasından itibaren bütün komitelerin umumî şube toplantıları yapılmıştır. Azanın ekseriyetile ayrı ayrı yapılan bu toplantılarda 1941 yılı çalışmalarına ait raporlar okunarak kabul edilmiş ve 1942 yılı çalışma programı tesbit edilerek Halkevi idare heyetine sunulmuştur. İdare heyeti umum komite azaları tarafından hazırlanan bu çalışma programını tetkik ederek muvaffakiyet temennisiyle kabul etmiştir.

2 — 14 - XII - 941 Pazar günü evimiz sosyal yardım komitesi menfaatına bir pehlivan güreşi yaptırılmıştır. Güzel bir havada stadyomda yapılan bu müsabaka dolayısıyla Adanamız güzel ve heyecanlı bir spor günü yaşamıştır. Neticede sosyal yardım komitesine 106 lira kadar bir gelir temin edilmiştir.

3 — 26 - XII - 941 de Dil - Edebiyat komitesi tarafından resim öğretmeni bayan Vahide Birgene (Güzel san'atlar) mevzulu bir konferansı verdirilmiştir. Kalabalık bir kütle tarafından alâka ile dinlenen bu konfranstan sonra ve orkesterası tarafından güzel bir alafranga konser verilmiş ve o gece halkevinde saat 23 e kadar süren neş'eli bir gece geçirilmiştir.

4 — 27 - XII - 941 Cumartesi günü Beden Terbiyesi Seyhan bölgesi ile iş birliği yapılarak 2500 metrelik Atatürk koşusu yaptırılmış ve bu koşuya 235 Atlet iştirâk etmiştir. Derece alanlardan birinci, ikinci ve üçüncüye madalya; dördüncüden onuncuya kadak fanilâ ve birinci takım birincisine Atatürk bayrağı, diğer takım birincisine de halkevi kupası evrilmiştir.

5 — 5 İkinci Kânun Pazartesi Adana kurtuluşunun yirminci yıldönümü kutlulandı. Evimiz üyelerinden iki arkadaş Sinemalarda matinelreden evvel bugünün manasını anlatan hitabelerde blundular. Gündüz yapılan büyük törenden sonrada akşam evimiz salonunda Seyhan Mebusu Sinan Tekelioğlu kuruluş hatıralarını çok canlı bir şekilde anlatan bir konferans vermiştir. Konferansın sonunda dinleyicilere Dil - Edebiyat ve Tarih komiteleri tarafından bugün için hazırlanmış Brüşörlr dağıtılmıştır. Brüşör şu yazıları ihtiva diyordu : Önsöz, Çukur-

Evimizin Müzik kolu bir konserini verirken

ovadan hicret (Şiir, Rıza Polat), Kurtuluş (Şiir, Naci Kum), Adana (Şiir, Güneyle) ve İşğaldan kurtuluşa kadar vekayii hü-lâsa eden kısa bir yazı..

6 — Halkevine gelen (18 inci Cumhuriyet bayramı, İsmet İnönü ve Başvekilin nutukları) mevzulu filimler sinemalarda bir hafta müddetle halka gösterilmiştir.

7 — 10 İkinci Kânun Cumartesi günü Halkevinin senelik Resim ve Fotoğraf sergisi açılmıştır. Sergiye ressamlardan başka muhtelif okulların talebeleri de yaptıkları eserlerle iştirâk efmış ve böylece bütün eserler büyük bir salonu doldurmuştur. Sergi de resimden birinci ve ikinciliği birinci orta okul resim öğretmeni üstad Şemsi Başkurt, fotoğraftan da yine birinci ve ikinciliği bay Reşat Güçlü kazanmıştır.

8 — 11 İkinci Kânun Pazar günü Ankara Radyosunun 15 günde bir yaptığı halkevleri şan'at gecesi için evimiz tarafından Hasibe Türkmen, Hasan Şahin, Mehmet Göçüm ve Abdullah Aşık Ankaraya gönderilmiştir. Bu gecenin programı daha evvelden hazırlanmış ve o sırada şehrimizde bulunan Halkevleri Müfettişi bay Kemâl Güngör de bu hususla çok yakından alâkadar olarak programın mükemmel olmasına son derece gayret etmiştir. Mütettiş Kemâl Güngör hazırlanan ekiple birlikte Ankaraya hareket etmiştir.

9 — Bu yıl 22 Şubatta Halkevlerinin açılışının onuncu yıldönümünü kutulamak için büyük bir program tesbit edilmiş ve bu münasebetle verilecek temsil ve balonun hazırlıklarına şimdiden başlanmıştır.

10 — 24 İkinci Kânun Cumartesi akşamı evimizde bir aylı aile toplantısı yapılmış saat 20 ye kadar samimî ve bir vakit geçirilmiştir.

11 — 27/1/942 Salı akşamı evimizde Operatör bay Sadi Hasan Sözütek tarafından Kanser hakkında bir konferans verilmiştir. Konferanstan sonra halk türküleri ekibi tarafından tertip edilen alatürke konser dinlenmiştir.

HALKEVLERİ DERGİLERİ

Halkevinin Adı	Derginin Adı	Kaç Günde Çıktığı
Afyon	Taşpınar	Ayda bir
Amasya	Yeşilirmak	" "
Antalya	Türkakdeniz	İki ayda bir
Artivin	Çoruh	Ayda bir
Bafra	Altınyaprak	" "
Balıkesir	Kaynak	" "
Bursa	Uludağ	Üç ayda bir
Burdur	Burdur	Ayda Bir
Çorum	Çorumlu	" "
Denizli	İnanç	" "
Diyarbakır	Karacadağ	Ayda Bir
Edirne	Edirne	" "
Elazığ	Altan	" "
Eminönü	Yeni Türk	" "
"	Halk Bilgisi	" "
Erzurum	Atayolu	İki ayda bir
Eskişehir	Porsuk	Ayda Bir
Gaziantep	Başpınar	" "
Gireson	Aksu	" "
İsparta	Ün	15 Günde Bir
İzmir	Fikirler	Ayda Bir
Kayseri	Erciyeş	" "
Kars	Doğuş	" "
Konya	Konya	" "
Manisa	Gediz	" "
Mersin	İçel	" "
Merzifon	Taşpınar	" "
Milâs	Yeni Milâs	" "
Muğla	Muğla	" "
Niğde	Akpınar	" "
Niksar	Ülker	" "
Trabzon	İnan	" "
Samsun	19 Mayıs	" "
Sinop	Dıranas	" "
Sivas	15 Eylül	" "
Urla	Ocak	" "
Yozgat	Bozok	15 "Günde Bir
Zonguldak	Kara Elmas	Üç ayda bir

— Bu Dergileri Okuyunuz! —

HALKKÜLTÜRÜ DERGİLERİ

Yayın Direktörü : ARİF NİHAD ASYA
Yazı İşleri Direktörü : OSMAN SÜMER
Basıldığı Yer : TÜRKSÖZÜ Bs.

Fiyat : 10 Kuruş